KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

KULTURMILJÖRAPPORT 2017:36

Bangatan och Clemenstorget i Lund

Jan Kockum

Innerstaden 2:1, 3:1, 3:16 och 3:17, fornlämning Lund 73:1
Lund, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne
Översiktlig arkeologisk förundersökning

Titel: Bangatan och Clemenstorget i Lund
Författare: Jan Kockum
Rapportnr: 2017:36

Copyright: Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige 2017

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING 1
INLEDNING 3
FORNLÄMNINGSMILJÖ 3
TIDIGARE ARKEOLOGISKA IAKTTAGELSER 4
GENOMFÖRANDE OCH RESULTAT 6
FÖRSLAG PÅ FORTSATTA ÅTGÄRDER 10
ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER 12
REFERENSER 14

Bilagor

1. Bangatan m fl, Lund. Georadarundersökning
2. Bangatan m fl, Lund. Georadarundersökning, bilaga

Sammanfattning

Den aktuella fornlämningssituationen kan sammanfattas:

- Föreliggande undersökning ingår i projekteringen av ett cykelgarage under mark intill Lund C i Bangatan med nedfarter från Clemenstorget.
- Undersökningsområdet har fram till mitten av 1800-talet bestått av två landskap. Ett agrart och ett urbant, det vill säga stad och land. Dessa landskap åtskildes av en tydligt manifesterad gräns i form av en stadsbefästning.
- I den södra delen av undersökningsområdet återfinns det urbana landskapet. Under tidigmodern tid har detta utgjort en del av stadens ytterområde där tomtmark utnyttjats för odling och där det funnits större allmänna ytor i form av gatumark.
- Strax öster om undersökningsområdet har en arkeologisk förundersökning visat på bebyggelse redan under 1000-talet, med möjlig omstrukturering av tomterna under 1100-talet. Först under senmedeltid har området marginaliserats i betydelsen att marken tagits i anspråk för odling
- Sydväst om undersökningsområdet har det legat ett nunnekloster. Under medeltiden har detta utåt föreståtts av en prior, vars gård och tomt har legat i anslutning till klosteranläggningen strax sydväst om undersökningsområdet.
- Norr om klosterområdet och in i undersökningsområdet har det funnits en torgliknande struktur. Till denna anslöt ett par tomter som under tidigmodern tid arrenderades ut med hus och odlingsmark. Möjligen utgjorde dessa tomter arrendegårdar redan under medeltiden.
- Den norra delen av undersökningsområdet, som fram till första delen av 1800-talet låg på landsbygden, har potential att inrymma både odlingsmark och gatumark samt fyra dammanläggningar med möjligt ursprung i hög-/senmedeltid. Dessa ligger i anslutning till ”Klostergårds Lycka” och kan kanske kopplas till klostret eller dess priorgård, då klostergården var det namn under vilket priorgården löd under tidigmodern tid.
- Den genomförda georadarundersökningen visade på ett stort antal identifierbara anomalier. Framförallt framträdde senare tiders ledningar distinkt, varför resultatet kan användas som planeringsunderlag avseende befintlig ledningsstruktur. Däremot framträdde endast ett fåtal strukturer som kan vara av äldre datum. Dessa kan dock troligen identifieras med strukturer från 1800-talet.
- Att vall, vallgrav, dammar och andra medeltida lämningar är frånvarande i georadarresultatet innebär inte att dessa saknas. Erfarenheter från tidigare undersökningar i urbana miljöer är att arkeologiska lämningar sällan framträder i datan. För att lokalisera bevarade arkeologiska lämningar i urbana miljöer krävs normalt traditionell arkeologisk grävande metod.
- Slutsatsen är att, beroende på omfattning och art av exploatering, kommer delar av området, främst inom den forna stadsbefästningen, kräva fortsatt arkeologisk undersökning.

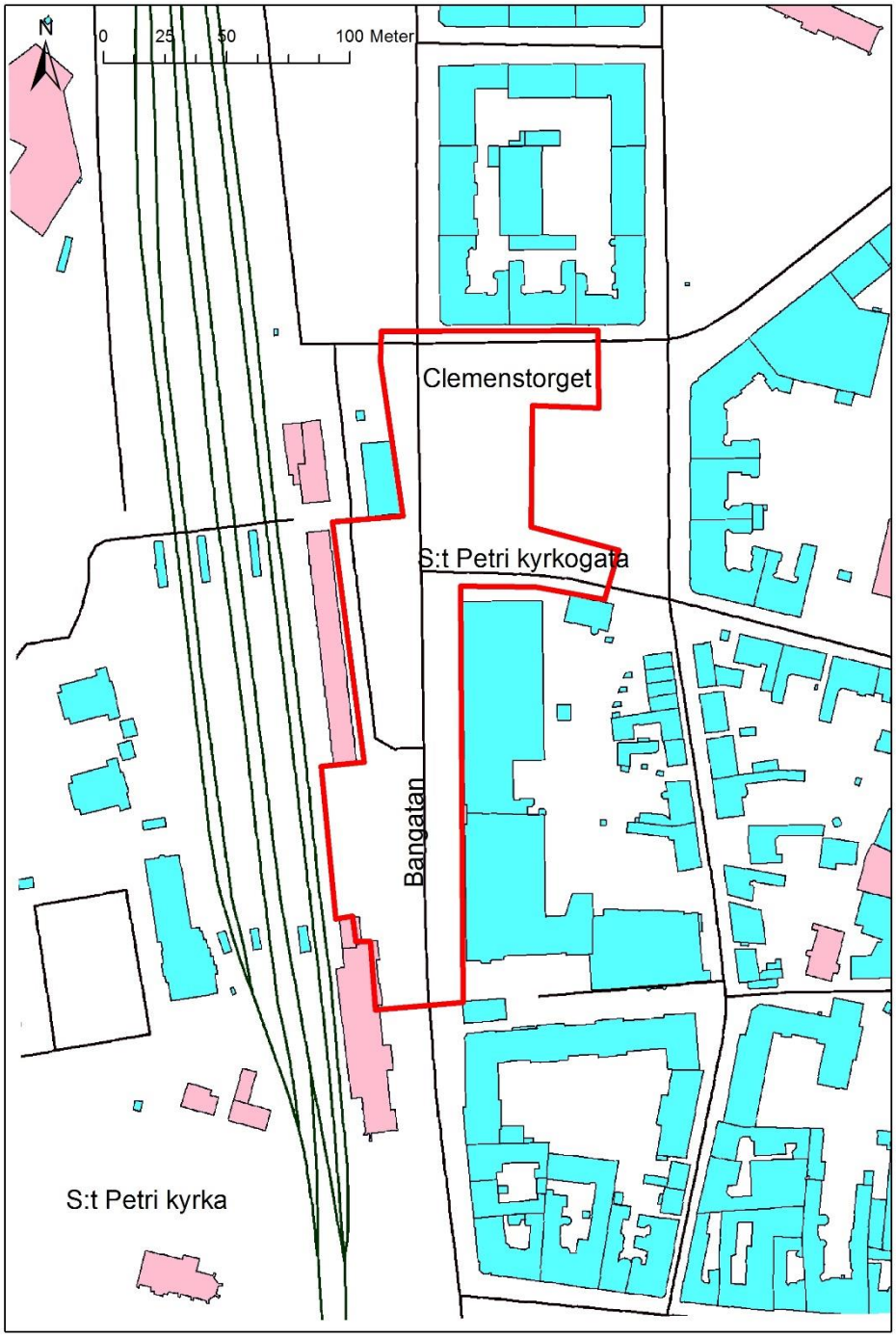

Fig. 1. Clemenstorget och Bangatan, nordvästra delen av Lunds innerstad, delen. Undersökningsområdet avgränsat med röd linje.

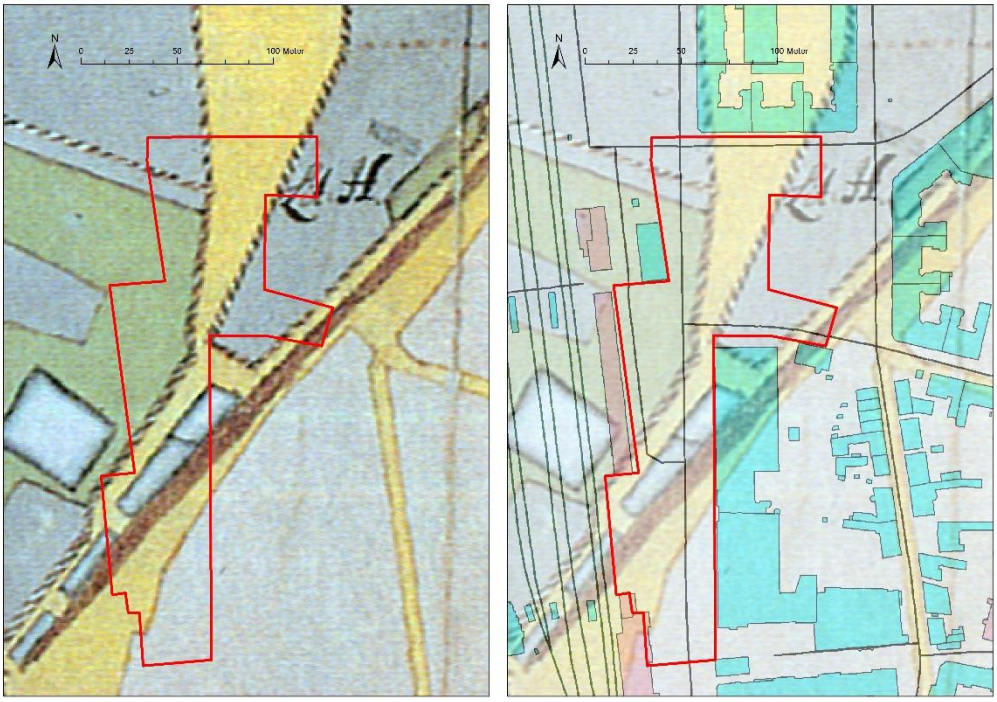

Fig. 2a (vänster). Utsnitt ur Jean Bergmans karta från år 1704 (André & Högstedt 1990 s 22 ff). Vid denna tid fanns ännu stadsvallen kvar i området (brunmarkerad). Den utanförliggande vallgraven består på 1700-talet av ett antal dammar. Undersökningsområdet avgränsat med röd linje. Fig. 2b (höger). Samma karta med dagens situation inlagd.

Inledning

Lunds kommun projekterar ett cykelgarage under mark intill Lund C i Bangatan och med nedfarter från Clemenstorget. Arbetet är beräknat att inledas med en mediaomläggning sommaren 2018 och med produktion 2019–2020. Inför detta arbete har Kulturen genomfört en översiktlig förundersökning i enlighet med Länsstyrelsens beslut (Lst. dnr. 431–35153-2016). Förundersökningen har genomförts i två etapper:

Etapp 1) byråsammanställning av befintlig kunskap gällande arkeologi, tidigare ingrepp och störningar, samt 2) en markradarundersökning av hela ytan.

Fornlämningsmiljö

Det aktuella undersökningsområdet (UO) ligger dels inom gränsen för Lunds historiska stadsområde, fornlämning 73:1, och dels utanför. Även det område som ligger utanför fornlämningsgränsen ingår emellertid i föreliggande uppdrag.

I området löpte stadens medeltida befästning i form av en vall med grav. Denna manifesterar gränsen mellan stad och land. På stadssidan har det funnits bebyggelse sedan tidigmedeltid. Under senmedeltid marginaliserades området i bemärkelsen att det togs i anspråk för odling. På utsidan av befästningen låg närmast stadens lyckor, det vill säga odlingsytor hörande till staden. Här fanns under senare tid ett antal dammar och en gata eller allmänning.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

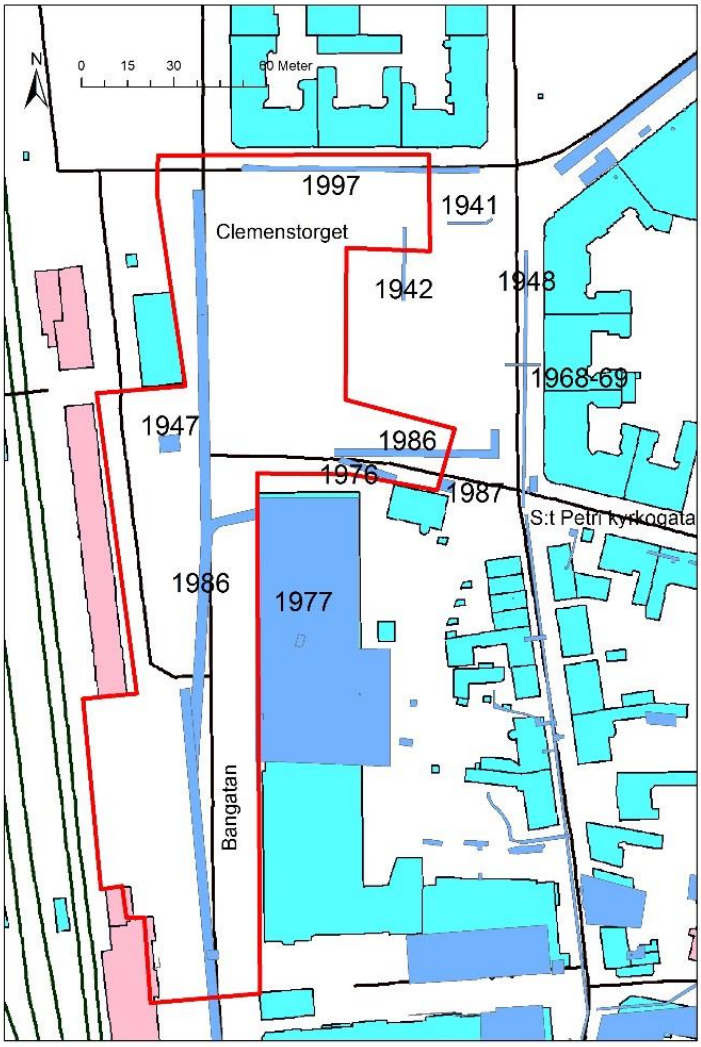

Fig. 3. Undersökningsområdet med några av de större markingrepp som dokumenterats arkeologiskt genom åren markerade.

Vid tidigare undersökningar och dokumentation har kunnat konstateras att bottenlera, eller morän, i Bangatan framkommit på mellan ca 0,60–0,70 m djup under befintlig marknivå. I Clemenstorget varierar motsvarande djup på mellan 1,00–1,20 m. I Bangatan har stenkonstruktioner iakttagits, till vilka keramik från 1300-talet har kunnat knytas. Närmare läge för konstruktionerna är dock okänt. På Clemenstorget har vallgraven dokumenterats, med ett djup på 2,10 m under befintlig marknivå. Vidare har här påträffats en äldre avloppstrumma eller stentrumma, en timrad brunn, möjligen högmedeltida, samt medeltida kulturlager, diken och tomtrännor (historiska fastighetsgränser). Nedan följer en sammanfattande tabell av tidigare iakttagelser inom UO och i dess omedelbara närhet. Uppgifterna är från Kulturens LA-arkiv.

Undersökning, anledning och år	**Läge**	**Resultat/iakttagelser**
Bangatan, ledningsdragning 1939.	Bytarebacken 22, Järnvägshotellet (söder om UO)	Grågul bottenlera 0,6 m under bef. marknivå.
Bangatan 1944.	Schakt i Bangatan framför kv Bytarebacken 23.	Blålera 0,72 m under bef. marknivå.
Bangatan 1962.	Ritning finns men lägesuppgift och skala saknas.	Syllsten, mur eller stenläggning. Framkom blyglaserad keramik från 1300-talet.
Bangatan, avloppsgrävning 1986.	Från mynningen av Nygatan till norra delen av Clemenstorget (öster om UO).	I höjd med Bantorget påträffades en brunn. I höjd med Klostergatan påträffades sågat ben och hornavfall.
Bytarebacken 1976	Under nuvarande Malmborgshuset.	Schaktningsövervakning inför grundläggning. Kulturlager, samt ett icke närmare daterat tegelgolv och en icke närmare daterad brunn påträffades. Moränlera framkom 1–1,20 m under befintlig marknivå.
Clemenstorget, grävning för telegrafbrunn 1937.	Hörnet Clemenstorget Sankt Petri kyrkogata.	Gul bottenlera 1,20 m under bef. marknivå.
Clemenstorget, ledningsgrävning 1941–42.	Clemenstorgets norra del.	Skärva av Siegburgkrus. Grå till gråblå lera 1,00–1,20 m under bef. marknivå.
Clemenstorget, ledningsgrävning 1948.	Längs med östra sidan om Clemenstorget (öster om UO).	Bottenlera 2,10 m under bef. marknivå i vallgraven. Annars gul lera mellan 0,95–1,20 m under bef. marknivå. Ledningstrumma av sten.
Clemenstorget, fjärrvärmekulvert 1968–69.	Clemenstorget södra del.	Avloppstrumma/stentrumma. [Följer botten av vallgraven]
Clemenstorget, avloppsgrävning 1977.	Clemenstorgets södra del.	Inget avrapporterat. Endast foton.
Clemenstorget, fjärrvärmeschakt 1986.	Clemenstorget södra del.	Stentrumma, hjässmått/bottenmått: 0,88/1,40 m under bef. marknivå.
Clemenstorget 1987, avloppsschakt.	S:t Petri kyrkogatas förlängning.	Timrad brunn. Högmedeltida keramik i brunnen.
Clemenstorget 1997, ledningsdragning.	Norra sidan av Clemenstorget.	——
Clemenstorget/S:t Laurentiigatan, Bredgatan, Norra vallgatan 2015, fjärrvärmeschakt.	Clemenstorget till Norra vallgatan via Sankt Laurentiigatan och Bredgatan.	Medeltida kulturlager, diken, vallgrav, tomtrännor.
S:t Petri kyrkogata 1938–1939, ledningsgrävning.	Framför kv S:t Peter 13 (öster om UO).	Blålera 2,0 m under bef. marknivå. Gul bottenlera ca 1,25 m under bef. marknivå.
S:t Petri kyrkogata 1969.	Mellan Ekska huset och mynningen Winstrupsgatan (öster om UO).	Stenläggning 1,09 m under bef. marknivå.

Undersökning, anledning och år	Läge	Resultat/iakttagelser
S:t Petri kyrkogata 2000.	Fjärrvärme, inkoppling till kv Gråbröder 4. Schaktet löpte mellan kv. Gråbröder 2–4 (öster om UO).	Kulturlager, syllsten (ca 0,8–0,9 m under bef. marknivå), storstenstegel, vingtegel och kalkbruk.
S:t Laurentiigatan, hål för bensintank 1940.	Framför kv S:t Peter 8+19 (öster om UO).	Gyttja 2,00 m under bef. marknivå.
S:t Laurentiigatan, kloakledningsgrävning 1944.	Ritningar finns men lägesbeskrivning saknas.	Schaktet var 2 m brett och en längd om 18 lpm finns dokumenterad. Möjligen påträffades diken.
S:t Laurentiigatan, spill- och dagvatten, schaktningsövervakning 1990.	Mellan Clemenstorget och korsningen S:t Laurentiigatan/Bredgatan.	Kulturlager inom och strax utanför den medeltida befästningen.

Genomförande och resultat

Undersökningen har genomförts i två etapper. Etapp 1) byråsammanställning av befintlig kunskap gällande arkeologi, tidigare ingrepp och störningar, samt 2) en markradarundersökning av hela ytan. För etapp två har *Arkeologerna*/*Statens historiska museer* anlitats. Deras rapport finns bilagd som bilaga 1 och 2.

Resultat från Etapp 1.

För etapp 1 har använts historiskt kartmaterial, befintlig litteratur och uppgifter hämtade ur arkiv.

Det projekterade cykelgaraget påverkar en sträcka av Bangatan som börjar i höjd med Knut den stores torg och som avslutas i höjd med husfasaderna på Clemenstorgets norra sida. Även drygt hälften av Clemenstorgets yta, samt den västra mynningen av Sankt Petri kyrkogata kommer att påverkas av planerade anläggningsarbeten. Förlängningen av Sankt Laurentiigatan, vilken utgör gatan på den norra sidan av Clemenstorget, kommer även den att beröras.

Den nuvarande topografins ålder och ursprung

Bangatan, med fortsättning upp på Spolegatan, tillkom i samband med järnvägens ankomst till Lund år 1856 och anlades längs med stationsområdet i en nord-sydlig riktning (Bevaringskommittén 1981 s 56). Clemenstorget anlades på 1890-talet i samband med planeringen av området nordväst om den forna stadsvallen (se nedan) och kring den då nyuppförda Allhelgonakyrkan. Här fanns sedan tidigare en öppen yta, i folkmun kallad Isaks torg, där under 1800-talet stadens spöpåle stod. För det nya torget togs delar av den norra tomten i det nuvarande kvarteret Bytarebacken i anspråk. Tomten benämndes i äldre tid Hästbytaretomten och där uppges ha hållits hästmarknad. Dess nuvarande gestaltning fick torget på 1940-talet då sydöstra delen avsattes för handel, medan en damm och planteringar anlades i centrum. Plataner planterades och i väster och i norr utlades parkeringsplatser (Bevaringskommittén 1981 s 20 f).

Sankt Petri Kyrkogata, vars västligaste del berörs av anläggningsarbetet, har av Anders Andrén bedömts vara av medeltida ursprung, medan däremot den berörda delen av Sankt Laurentiigatan ligger utanför den medeltida vallsträckningen (Andrén 1980 s 47–51). Här sammanfaller området enligt Jean Bergmans karta av år 1704 med gatumark och odlingslyckor, varav merparten med prior- eller klostergårdens lycka (André & Högstedt 1990 s 22 ff, fig. 2).

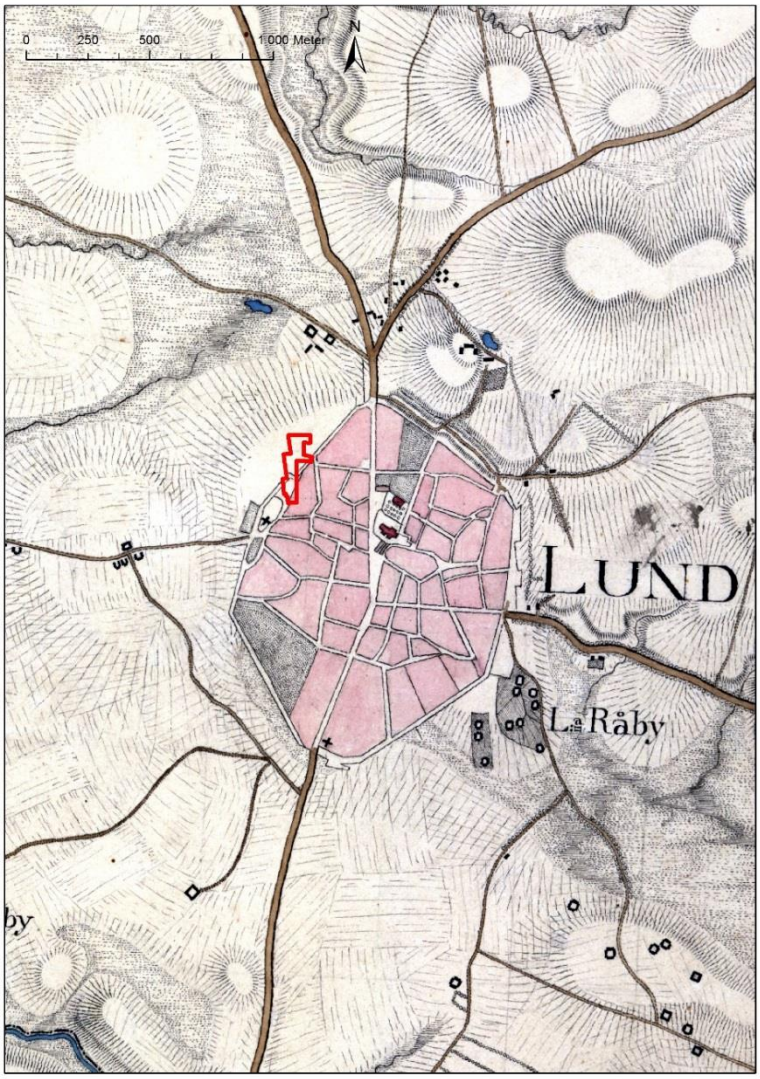

Fig. 4. Skånska rekognosceringskartan 1812–20. Vid denna tid hade byarna ännu inte skiftats och de stora utdikningsprojekten hade heller inte startats. Landskapet hade i stort kvar sin medeltida struktur och skillnaden mellan stad och Land framgår tydligt. Undersökningsområdet markerat med röd avgränsning.

Äldre topografiska strukturer

Den tydligaste äldre struktur som fick ge vika när järnvägen kom till staden var den medeltida vallen och vallgraven. Vid anläggandet av Clemenstorget och angränsande gator utplånades den sträcka av det medeltida befästningsverket som löpte från S:t Peters kloster upp till Norrtull (Blomqvist 1985 s 33). Vall och vallgrav har således gått diagonalt över undersökningsområdets södra del, med en sydvästlig–nordostlig orientering.

Redan för året 1134 omnämns i Roskildekrönikan att staden Lund blev omgiven med ”mur och vall” (Gertz 1917-18 [1970] s 28). Det har dock antagits vara sannolikt att sträckningen för vallen går tillbaka på en äldre juridisk gräns, vilket i så fall skulle antyda att stadsområdet fick sin avgränsning redan under 1000-talet (Carelli 2001 s 108). Enligt Ragnar Blomqvist tycks 1100-talets befästningsverk i början av 1300-talet ha spelat ut sin roll. Denna slutsats drar Blomqvist utifrån en kungaförsäkran av år 1326. Däri heter det att ”Borgarna i Lunds stad ska ha full rätt och frihet att efter förmåga befästa sin stad och andra köpstadsmän sina städer som de bäst kan med plankor, gravar murar och pålverk till hela rikets och deras egen nytta och säkerhet…”. År 1361 omnämns sedan ”stadens gravar”, det vill säga stadens vall och vallgrav, varför försvarsverket bör ha tillkommit mellan

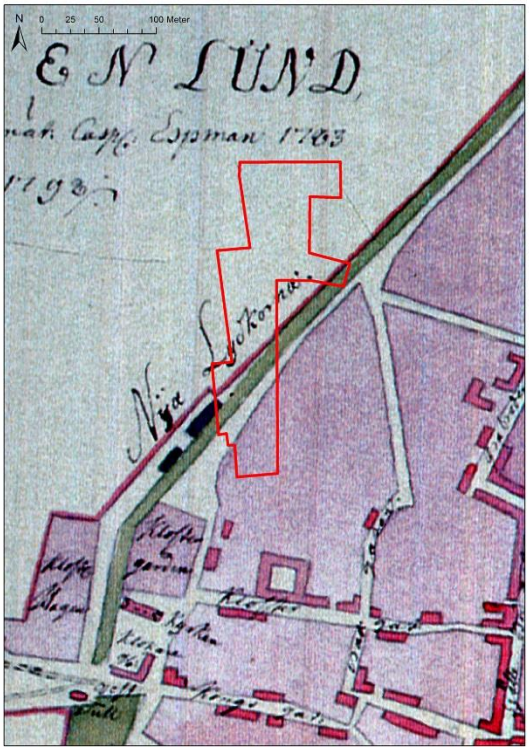

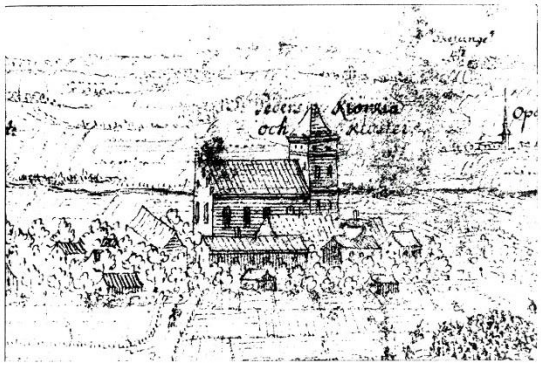

Fig. 5a (vänster). Espmans karta från 1783 (André & Högstedt 1990: s 34 f). Undersökningsområdet avgränsat med röd linje. Fig. 5b (höger). Erik Dahlberghs avbildning av S:t Peters kloster 1676 (Blom 2001: s 51).

åren 1326 och 1361 (Blomqvist 1985 s 11f). Blomqvist, som vid flera tillfällen hade möjlighet att studera utsnitt i stadsvallen, kunde dock inte påvisa tidigare konstruktioner.

Istället har Rikard Holmberg framfört en teori om att när mur och vall omnämns för år 1134 är det i själva verket en befästning av domkyrkans område som avses. Som stöd för hypotesen tar han upp ett antal analogier samt ett äldre murparti i Kungshuset och spår av krenelering i Liberiets mur (Holmberg 1977 s 91 f). I den senaste forskningen råder det dock en consensus om att det har varit fråga om en och samma vall. I detta tas hänsyn till att stadsvallens sträckning har anpassats till tröga strukturer i landskapet i form av by- och odlingsjordars gränser. Vallen kan ha uppfyllt ett visst fortifikatoriskt syfte, genomdrivet av kungamakten, men drivkraften bakom vallens tillkomst kanske har varit borgerskapet som önskat avskärma sig från landsbygden. Genom stadsbefästningen hade staden kontroll över rörelsen mellan stad och land, över varutransporter och trupptransporter, över tullar och skatter. Även Knut den Heliges gåvobrev från år 1085, och omnämnandet av tomtskatt –sannolikt samma som midsommargälden, en skatt som togs ut på stadstomter– talar för att Lund vid denna tid skildes från landsbygden. Skatten var ett slags arrende till markens ägare, kungen, Knut den helige (Carelli 2012: 113 f).

Sammanfattningsvis kan dock konstateras att det äldre befästningsverket, som knutits till Lund genom Roskildekrönikan, ännu med säkerhet inte gått att påvisa empiriskt och att detta skulle kunna vara samma som det idag delvis bevarade.

Innanför vallen, det vill säga den sydöstra sidan av undersökningsområdet, låg staden och på utsidan av vallgraven, det vill säga på den nordvästra sidan av undersökningsområdet, tog landsbygden vid. Detta avspeglades i bebyggelsemönstret och kan ännu ses i Skånska rekognosceringskartan från år 1812–1820 (Fig. 4.). Vallen var tillika en juridisk gräns mellan stad och land. En reminiscens av detta fanns kvar fram till år 1811, då landtullen avskaffades. Efter detta fyllde vallen ingen egentlig funktion, varvid vallområdet till stora delar lades ut till byggnadstomter (jfr Blomqvist 1985 f 32).

Vallgraven utgjorde under sin tid en skarp topografisk och juridisk gräns mellan stad och land. Det fanns emellertid även gränsöverskridande strukturer som påverkade vattenflödet i vallgraven och i dammar. Avvattning av sanka områden utanför vallgraven har påvisats och det fanns vad som har tolkats som tomtregleringar både innanför och utanför vallen (Guldåker 2017). Hur bebyggelsen i sin helhet och över tid såg ut på vardera sidan om vallen har vi dock endast en vag bild av.

Området omedelbart innanför vallgraven har, enligt en karta från år 1783, tidigare bestått av gatumark och tomtmark (Fig. 5a). På denna karta finns en större öppen yta norr om S:t Peters kloster. Denna är markerad som stadens övriga gator, men den torgliknande plats som bildas är nästan lika stor som Stortorget. Hur och av vem marken nyttjats framgår ej. I Erik Dahlberghs avbildning av Lund från år 1676 tycks området bestå av kål- och apelgårdar, samt åkerlyckor (Fig. 5b). Avbildningen är emellertid inte helt pålitlig. Dahlbergh har sannolikt utfört sitt kopparstick efter enklare fältskisser och i slutresultatet har klosterkyrkan fått ett överdimensionerat torn samtidigt som stadsvallen saknas. I 1783 års karta tillhör det närmast gatan liggande området klostret, men de två husen och tomterna hyrs av en Rasmus Hindrichsβen respektive en Nils Pehrsβon. I området omedelbart norr om de två klostertomterna ligger år 1783 en lycka tillhörande en herr professor Laurell (André & Högstedt 1990: s 34 f).

För tiden före tidigmodern tid är det svårt att få fram uppgifter. Området kan emellertid ur ett topografiskt perspektiv betraktas som strategiskt; situerat som det är mellan kungsgård/domkyrka och stadsvallen/västerport. Tidigare arkeologiska undersökningar i närområdet kan belysa äldre faser. Utifrån en förundersökning som gjorts cirka 70 m österut tycks den bebyggelsemässiga situationen i närområdet ha förändrats över tid. Flera kronologiska bebyggelseskikt kan preliminärt identifieras. Den äldsta bebyggelsen har etablerats redan under 1000-talets första hälft. Den har troligen utgjort någon form av storgårdsbebyggelse. Under 1000-talets andra hälft och under 1100-talet verkar det som om bebyggelsen har förtätats. Möjligen är det en indelning av stortomten i flera parcelltomter som avspeglas. Under senmedeltiden tycks bebyggelsen återigen ha minskat i omfattning, möjligen beroende på att flera parcelltomter sammanslagits till en större stadstomt. Under medeltidens senare skede, och i synnerhet under tidigmodern tid, har området legat obebyggt och använts som odlingsmark (Gardelin 2005).

Sydväst om undersökningsområdet låg från cirka år 1145 fram till reformationen S:ta Maria och S:t Peters kloster med tillhörande priorgård i klosterområdets norra del. Priorn var den som förestod klostret utåt och under tidigmodern tid går priorgården under beteckningen klostergården. Även årtiondena efter reformationen var klostret och dess ägor intakta, då nunnorna tilläts leva kvar och klostrets sekulära förvaltare var villkorad att bibehålla klostret och dess ägor intakta. Efter klostrets nedläggelse fanns klostergods, åtminstone delvis, bevarad under priorgården. Detta kan möjligen borga för en långsammare topografisk förändring i det område som hörde till klostret i förhållande till det ovan beskrivna närområdet. I det historiska kartmaterialet, från tiden 150 år efter klosternedläggelsen, lever också klostret och dess ägor kvar i marknamnen. Utifrån kartmaterialet är det således möjligt att göra en del retrospektiva iakttagelser. Eftersom torgstrukturen i det historiska kartmaterialet delvis kantas av klostrets fastigheter medan stadsvallen avgränsar dess andra sida, dock med klostrets ägor omedelbart utanför, kan det möjligheten diskuteras om torgstrukturen ingått i klostrets ägor.

Området utanför vallen återges i en karta från år 1704. Denna visar en rad om fyra dammar längs med vallen (Fig. 2a). Kanske har dessa tillkommit i samband med anläggandet av vallgraven, möjligen senare, men med själva befästningsgraven som förutsättning. Från dammarna och västerut sträcker sig vid denna tid ännu den så kallade Klostergårds Lyckan. Mellan dammarna och lyckan finns även gatumark. Utifrån detta kan det antas att klostret och dess domäner dominerat området omedelbart söder om undersökningsområdet samt delar av områdets södra halva.

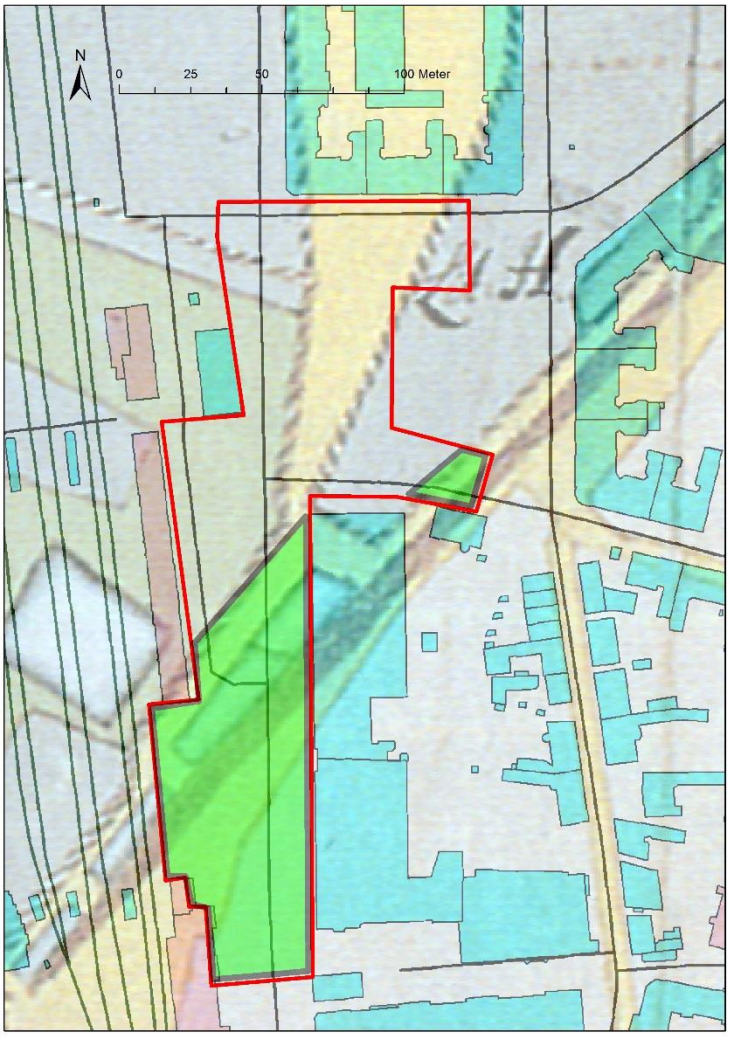

Fig. 6. Undersökningsområdet avgränsat med röd linje. De gröntonade områdena kan, beroende på art av exploatering, komma att behöva ytterligare arkeologiska insatser.

Förslag på fortsatta åtgärder

Den arkeologiska utredningen har genomförts i två etapper. Etapp 1) byråsammanställning 2) markradarundersökning.

Byråsammanställningen har visat på en komplex områdeshistoria. Här finns – troligen från tidigmedeltid, det vill säga från 1000/1100-talet – en del av stadens befästning. Denna skär diagonalt över UO och avgränsar området i två delar. Sammanställningen har visat att det sannolikt kan förväntas delar av befästningen under alla moderna ledningar som påvisats i markradarundersökningen. Vid Clemenstorget har vallgravens botten tidigare påträffats på ett djup om drygt 2,00 m.

Befästningen delar upp UO i en urban och en agrar del. Inom den urbana delen har tidigare undersökningar visat att kulturlager kan förväntas ner till drygt 1,00 meters djup. Nedgrävda anläggningar såsom brunnar, vallgrav och dammar kan emellertid påträffas på större djup. Även i den agrara delen, i höjd med Malmborgshuset, kan det finnas en potential att en dammanläggning framkommer. Denna kan vara en reminiscens av vallgraven och kan i form av en damm sannolikt knytas till klostret. Klostrets ägor kan ha gjort att vi inom UO:s sydligaste del kan förvänta oss en annan struktur än inom resten av det urbana området. Detta kan emellertid endast påvisas genom en arkeologisk undersökning.

Georadarundersökningen har påvisat en infrastruktur av ledningar över hela området. Endast på ett par ställen har det i etapp 2 gått att påvisa sannolika äldre strukturer. Som påpekas i rapporten för georadarundersökningen betyder detta emellertid inte frånvaro av äldre lämningar. För att påvisa eller avfärda sådana behövs traditionella utgrävningsmetoder.

Den slutsats som kan dras är att UO består av två delar med olika komplexitetsgrad och med motsvarande förväntan på arkeologiska lämningar. Utanför den forna stadsvallen förväntas ingen högre grad av stratigrafisk komplexitet. Med detta inte sagt att området saknar arkeologiskt intresse. Beroende på typ av exploatering kan här behövas schaktningsövervakning. I det område där vallgrav/dammanläggning har funnits kan emellertid även i den agrara delen behövas ytterligare arkeologiska insatser i form av utredning eller förundersökning. Detta gäller således även innanför den forna stadsvallen. Området där fortsatta arkeologiska insatser, beroende av exploateringsomfattning, behövs är gröntonat i fig. 6.

Administrativa och tekniska uppgifter

LÄNSSTYRELSENS BESLUT	431-35153-2016	**FORNLÄMNING NR/ART**	RAÄ 73:1
SOCKEN/STAD	Lund	**KULTURENS PROJEKTNR.**	61000-526
LANDSKAP	Skåne	**LÄN**	Skåne
KOMMUN	Lund	**TRAKT/KVARTER/FASTIGHET**	Innerstaden 2:1, 3:1, 3:16 och 3:17

TYP AV EXPLOATERING	Cykelgarage
UPPDRAGSGIVARE	Lunds kommun Tekniska förvaltningen
TYP AV UNDERSÖKNING	Översiktlig arkeologisk förundersökning
ANSVARIG INSTITUTION	Kulturen
FÄLTARBETSLEDARE	Jan Kockum
ÖVRIG PERSONAL	Conny Johansson Hervén, Pär Karlsson (Arkeologerna/SHMM)
FÄLTARBETSTID	–
FÄLTTID	
ARKEOLOG	–
MASKIN	–
UNDERSÖKNINGENS OMFATTNING	
YTA	16 000 m^2
KUBIK	–
SCHAKTMETER	–
KOSTNAD FÖR ARKEOLOGI	
FÄLTARBETE (KART/ARKIVSTUDIER)	40 x 800 = 32 000 SEK
RAPPORT	32 x 800 = 25 600 SEK
ANALYSER	
ÖVRIGT (PROJEKTERING)	8 x 800 = 6 400 SEK
SUMMA:	64 000 SEK
KOSTNAD ÖVRIGT	
PROSPEKTERINGSUNDERSÖKNING SHMM ARKEOLOGERNA/NIKU	430 624 SEK inkl moms
ÖVRIGT (UNDERENTREPRENÖR)	
SUMMA:	430 624 SEK inkl moms
SUMMA, FAKTISK	494 624 SEK inkl moms
SUMMA, BESLUTAD	785 161 SEK inkl moms
FYNDMATERIAL (FÖRVARING M.M.)	–
ARKIVMATERIAL, FÖRVARING	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen
RITNINGAR, DOKUMENTATION	ArcGIS-projekt 61000-526
FOTO	–
ANALYSER	–
ÖVRIGA UPPLYSNINGAR	–

Referenser

André, A. & Högstedt, C. 1990. *Kartornas Lund. 1580-talet till 1950. Gamla Lund. Förening för bevarande av stadens minnen.* Årsskrift 72 (1990). Lund.

Andrén, A. 1980. *Lund.* Medeltidsstaden 26. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Stockholm.

Bevaringskommittén 1981. Lunds stadskärna. Bevaringsprogram Clemens och Drottens rotar. Lund.

Blom, K. A. 2001. *Klosterstaden.* Föreningen Gamla Lund. Årsbok 83 (2001). Lund.

Blomqvist, R. 1985. *Stadsvallen i Lund: ett unikt byggnadsminne.* Gamla Lund. Förening för bevarande av stadens minnen. Årsskrift 67:2 (1985). Lund.

Carelli, P. 2001a. *En kapitalistisk anda. Kulturella förändringar i 1100-talets Danmark.* Lund Studies in Medieval Archaeology 26. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Carelli, P. 2012. *Lunds historia – staden och omlandet.* 1. Medeltiden. En metropol växer fram (990–1536).

Gardelin, G. 2005. *Kv Bytarebacken 31, Lund. Arkeologisk förundersökning 2005.* Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 173. Kulturen, Lund.

Gertz, M. C. L. 1917–18 [1970]. *Scriptores Minores Historiae Danicae Medii Aevi* I. København.

Guldåker, A. 2017. Clemenstorget, Sankt Laurentiigatan, Bredgatan och Norra vallgatan. Fornlämning nr 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2015. Kulturmiljörapport 2017:04. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige. Lund.

Holmberg, R. 1977. *Den skånska Öresundskustens medeltid.* Acta Archaeologica Lundensia. Series in 8°. Nr 11. Lund/Bonn.

Skånska rekognosceringskartan 1812–20, Riksarkvet.

Bangatan m fl, Lund

Georadarundersökning

Rapport 2017:114
Arkeologisk prospekteringsundersökning

Skåne län, Skåne, Lunds kommun,
Lund socken, Lund 73:1

Pär Karlsson & Manuel Gabler

Arkeologerna

Arkeologerna
Statens historiska museer

Våra kontor
Linköping
Lund
Mölndal
Stockholm
Uppsala

Kontakt
010-480 80 00
info@arkeologerna.com
fornamn.efternamn@arkeologerna.com
www.arkeologerna.com

Arkeologerna
Statens historiska museer
Rapport 2017:114

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor på http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se

Innehåll

Inledning 4

Antikvarisk bakgrund 4

Metod och genomförande 4
- Georadar – metod och teknik 4
- Georadarundersökningen 5

Resultat 6

Referenser 9
- Ortofoto 9
- Historiska kartor 9

Administrativa uppgifter 9

Figurer 10

Inledning

Arkeologerna, Statens Historiska Museer, genomförde tillsammans med *NIKU* (Norsk institutt for kulturminneforskning) under två nätter i juni 2017 en georadarundersökning på Bangatan, Spolegatan, Sankt Petri kyrkogata och Clemenstorget i Lund (fig. 1–3). Uppdragsgivare var *Kulturen* i Lund genom Jan Kockum. Undersökningens fältarbete genomfördes av prospekteringsansvarig arkeolog Pär Karlsson, *Arkeologerna* tillsammans med arkeolog Manuel Gabler, *NIKU*. Bearbetningen av fältdata är gjord av Manuel Gabler, *NIKU*. Datatolkning och sammanställningen av föreliggande rapport är gjord av Pär Karlsson, *Arkeologerna*. Undersökningens tekniska och metodiska genomförande är ett resultat av *Arkeologernas* och *NIKUs* gemensamma partnerskap i forskningssamarbetsorganisationen *LBI ArchPro* (Ludwig Boltzmann Institute for Archaeological Prospection and Virtual Archaeology) i Wien.

Georadarundersökningen syftade till att med hjälp av georadar identifiera och positionera under mark dolda strukturer, främst i form av rör och ledningar samt om möjligt även äldre bevarade lämningar inför planerade exploateringar i området. Resultaten från den ickeförstörande georadarundersökningen skall utgöra en del i Lunds kommuns förstudie inför det planerade exploateringsföretaget.

Resultatet av georadarundersökningen var lokaliseringen av ett stort antal rör och ledningar under nuvarande marknivå, samt utbredningen av omfattande moderna schakt inom undersökningsområdet. Det finns inga anomalier i georadardata som kan tolkas som spår efter lämningar äldre än 1800-tal (fig. 5–6).

Antikvarisk bakgrund

Undersökningen föranleddes av att Lunds kommun planerar en omfattande omgestaltning av området kring järnvägsstationen i Lund, bland annat uppförandet av ett underjordiskt cykelgarage vid Clemenstorget. Inför det planerade exploateringsföretaget har *Kulturen* i Lund av Länsstyrelsen Skåne fått uppdraget att genomföra en arkeologisk förstudie omfattande kart- och arkivstudier samt att komplettera densamma med en markingreppsfri arkeologisk prospekteringsundersökning med georadar.

Metod och genomförande

Georadar – metod och teknik

Georadarsystemet (fig. 4) fungerar i princip som ett ekolod. En sändarantenn sänder ut en elektromagnetisk signal. Signalen reflekteras från strukturer som stenar och skiktgränser mellan jordlager med olika fysiska egenskaper, till exempel fyllningen i diken eller gropar, relativt den omgivande orörda undergrunden. För att en struktur ska vara mätbar krävs att det finns en tillräcklig fysikalisk

konstrast mellan strukturen och den omgivande marken samt att strukturen är tillräckligt stor jämfört med mätprofilavståndet. Otillräcklig fysikalisk konstrast eller för liten storlek kan innebära att underjordiska strukturer vilka okulärt är mycket tydliga i samband med grävarbeten kan vara fullständigt ”osynliga” för georadarantennen. Omvänt kan georadarantennen lokalisera strukturer i marken som med blotta ögat är omöjliga att identifiera. Penetreringsdjupet av georadarsignalen beror på markens fysiska egenskaper och signalens frekvens (Conyers & Goodman 1997).

Genom mätningar längs många, tätt lagda parallella linjer kan man generera en tredimensionell digital datavolym. Traditionella analyser görs av enstaka vertikala georadarprofiler vilket är komplicerat samt resulterar mestadels i otillfredsställande databilder av ringa arkeologiskt värde. Bearbetning av en tredimensionell datavolym ger däremot möjlighet att ta fram bilder av hela den sammanhängande undersökta ytan från olika djup, så kallade djupskivor, vilket dramatisk ökar såväl förståelsen av insamlad data som de arkeologiska tolkningsmöjligheterna (Leckebusch 2003). Våra tidigare, arkeologiska georadarmätningar, till exempel på Birka, franciskanerkonventet i Krokek och S:t Olofs dominikanerkonvent i Skänninge, har visat att mätningar med ett profilavstånd om 25 centimeter resulterar i tillräckligt hög datakvalité för arkeologiska ändamål. Ett större profilavstånd är bara lämpligt för att kartlägga stora och sammanhängande strukturer, till exempel mycket kraftiga murar eller moderna ledningsschakt. I detta sammanhang är det väsentligt att påpeka att det inte bör förväntas att enstaka strukturer som är mindre i diameter än cirka det dubbla profilavståndet skall vara möjliga att identifiera och tolka i georadardata. Anledningen är att anomalier som endast är synliga på en profil är mycket svåra att skilja från till exempel en enskild, löst liggande sten i marken.

Att identifiera och tolka långsträckta smala anomalier i mätprofilriktningen är vanskligt. Detta då dessa kan vara mycket svåra att skilja från anomalier som endast är förorsakade av tillfälliga antennstörningar. Långsträckta smala anomalier i mätprofilriktningen exkluderas därför normalt från tolkningsplaner. Det medför att anomalier som till exempel är förorsakade av moderna ledningar eller rör, samt smala diken och grundmurar som råkar sammanfalla med mätprofilriktningen löper risk att medvetet exkluderas i tolkningen.

För att en georadarmätning skall vara framgångsrik förutsätts att mätytan är plan och till största delen fri från hinder och hög vegetation. Gräsbevuxna ytor bör vara klippta innan mätningen utförs. På grund av störande effekter från rötter och/eller ojämn topografi är det inte meningsfullt att göra georadarmätningar i områden som är tätt bevuxna med träd eller buskar. Mycket fuktig mark är också olämplig på grund av att fukten starkt begränsar signalens penetreringsdjup.

Georadarundersökningen

Georadarundersökningen genomfördes under två nätter i juni 2017 (7-9/6 2017). Undersökningen omfattade tre separata mätytor med en sammantagen yta motsvarande cirka 7 460 m² (fig. 2–3). Markunderlaget utgjordes av asfalt och gatsten. Inom undersökningsytan fanns ett stort antal fasta hinder vilka

omöjliggjorde en georadarmätning inom hela det planerade exploateringsområdet (fig. 2–3).

Georadarmätningen utfördes med ett motoriserat 16-kanals MIRA 400 MHz georadar-system. Mellan georadarantennerna och därmed också mätprofilerna var avståndet 10 centimeter. Georadarspåravståndet i mätprofilriktningen var 5 centimeter. Mätningar med 400 MHz-systemet genererar under normala omständigheter högupplöst georadardata ner till ett djup om minst två meter under markytan. Samtliga georadarspår mättes i realtid in med totalstation i rikets koordinatnät (Sweref 99 TM). Tack vare den jämna markytan har data inte behövt korrigeras för lokal topografi.

Georefererade djupskivor presenteras som gråskaliga TIFF-bilder vilka har analyserats och tolkats i ett GIS (ESRI ArcMap 10.3.1). Reflektioner av georadarsignalen syns i djupskivorna som mörkgrå eller svarta strukturer. Vita ”fläckar” i djupskivorna är områden med, relativt omgivningen, påtagligt låg reflektivitet (Bilaga fig. 1–40).

Ljusa strukturer i georadardata tyder på låg reflektivitet och därmed absorberande material, som ofta sammanfaller med ökad elektrisk ledningsförmåga av marken, till exempel genom högre markfuktighet eller mark med hög andel lera. Dessa ljusa anomalier kan vara förorsakade av igenfyllda gropar, vilket på grund av mindre jordkompakteringsgrad uppvisar en högre markfuktighet och därmed minskad reflektivitet. Stenar eller byggnadsrester i marken förorsakar vanligtvis en ökad reflektivitet av georadarsignalen, som uttrycker sig i form av mörka (mörkgrå eller svarta) anomalier i djupskivorna.

Ett bra sätt att förstå och analysera georadardata är att bläddra snabbt fram och tillbaka mellan djupskivorna. På detta sätt blir strukturernas horisontella och vertikala utbredning, vilka syns som förändringar i reflektiviteten, mest åskådlig. Snabba bildanimationer hjälper till att se sammanhängande strukturer på olika djupskivor.

Resultatet av georadarmätningen i form av djupskivor presenteras som georefererade TIFF-bilder (Bilaga fig. 1–40). Varje djupskiva visar georadarreflektioner från en horisontell cirka 5 centimeter tjock datavolym från angivit djup[1] under markytan. Tolkningen av georadardata från undersökningen finns avbildad i figur 5 & 6.

Resultat

I georadardata framträder ett stort antal identifierbara anomalier, såväl reflekterande som absorberande. Resultatet av georadarundersökningen var lokaliseringen av ledningar, rör och ledningsschakt under nuvarande markyta (fig. 5–6).

Sammantaget kan undersökningen sägas vara framgångsrik. Det distinkta sätt varpå moderna ledningar framträder i data är en intäkt

---

[1] *Det faktiska djupet för anomalier och strukturer kan variera på grund av uppskattningen av djupkonverteringshastigheten till 10 cm/ns. Variationer upp till 50% i djupet kan förkomma, men mest sannolikt är att angivit djup av djupskivor stämmer med cirka ±10 cm. Det relativa djupet av strukturer är dock alltid korrekt avbildat.*

på att såväl positionering som signalpenetrationen har fungerat som förväntat. Resultaten från georadarundersökningen kan således användas som planeringsunderlag avseende var att förvänta sig befintlig ledningsinfrastruktur, som var sannolikheten att ytligt belägna arkeologiska lämningar troligen är kraftigt påverkade av senare tiders markingrepp. Notera dock att frånvaron av arkeologiskt tolkningsbara strukturer i georadardata *inte* kan tas som intäkt för att de inte finns. Erfarenheten från våra tidigare arkeologiska prospekteringsundersökningar i urbana miljöer är att arkeologiska lämningar sällan framträder i georadardata. Detta då de i data genererar en allt för låg kontrast relativt omgivande och ovanliggande moderna strukturer och fyllnadsmassor. För att lokalisera bevarade arkeologiska lämningar i urbana miljöer krävs normalt traditionell arkeologisk, grävande metod.

I georadardata framträder dock ett fåtal strukturer som kan vara indikation på att äldre strukturer finns bevarade inom undersökningsytan. I korsningen Bangatan-Sankt Petri kyrkogata framträder kraftigt reflekterande strukturer på ett djup om cirka 110-150 centimeter under nuvarande markyta. Detta skulle möjligen kunna vara rester efter grunden till det magasin som avbildas på kartan från 1866 (Landqvist 1866). Här framträder även strukturer i georadardata som kan tolkas vara spår efter det äldre järnvägsspår som avbildas på samma karta (fig. 7–8).

Cirka trettio meter söder ut på Bangatan framträder på djupskiva cirka 50-55 centimeter en kraftigt reflekterande rektangulär struktur. Dess distinkta utseende i data gör det möjligt att tolka den som spår efter en äldre byggnad eller byggnadsdel. Möjligen är detta spår efter den byggnad som avbildas på platsen på kartan från 1907 (Jacobsson 1907) (fig. 9–10).

Det finns ingenting i georadardata som går att tolka som anomalier förorsakade av den medeltida vallen och vallgraven som löpt genom undersökningsområdet. Detta skall sannolikt förstås utifrån georadarmetodens möjlighet att i en miljö som den nu aktuella lokalisera dylika strukturer. En i senare tider borttagen vall är omöjlig at identifiera med hjälp av georadar. Under optimala förhållanden skulle en sådan struktur möjligen kunna framträda som ett långsträckt, brett område som karaktäriseras av, och som skiljer sig från intilliggande ytor genom *frånvaro* av arkeologiskt tolkningsbara strukturer. Så är icke fallet, och kunde heller inte förväntas i en urban miljö som den nu aktuella. Det samma gäller en igenfylld vallgrav. Under optimala förhållanden vad gäller arkeologiskt tolkningsbara omgivande strukturer, samt en tillräcklig djuppenetration för antennsignalen hade en igenfylld vallgrav kunnat framträda i data. I det nu aktuella området var så inte fallet dels beroende på de mycket omfattande moderna strukturerna som så att säga skymmer eventuella äldre lämningar i data, och dels den lerhaltiga undergrunden som omöjliggör en tillräckligt djup signalpenetration utan avkall på tillräcklig upplösning i mätdata för en arkeologisk tolkning.

Länsstyrelsen Skåne fattar beslut om eventuella vidare arkeologiska insatser inom området.

Linköping i september 2017

Pär Karlsson

Referenser

Conyers, L. & Goodman D., 1997. *Ground-penetrating radar: an introduction for archaeologists*. Walnut Creek, Calif., AltaMira Press.

Leckebusch, J., 2003. Ground-penetrating Radar: A modern Three-dimensional Prospection Method. *Archaeological Prospection, 10*, 213-240.

Ortofoto
Eniro.se. 2017-01-31.

Historiska kartor
Universitetsstaden Lund 1866. P O Landqvist.
Staden Lund med närmast omgivande jordar 1907. A B Jacobsson.

Administrativa uppgifter

SHMM:s dnr: 5.1.4-2017-00117.
SHMM:s projektnr: 13574.
Undersökningstid: 7-9 juni 2017.
Projektgrupp: Pär Karlsson, *Arkeologerna* & Manuel Gabler, *NIKU*.
Undersökt yta: 7 460 m².
Läge: Fastighetskartan, 61D 7iS LUND & 61D 7iN VALLKÄRRA.
Koordinatsystem: Sweref 99 TM.

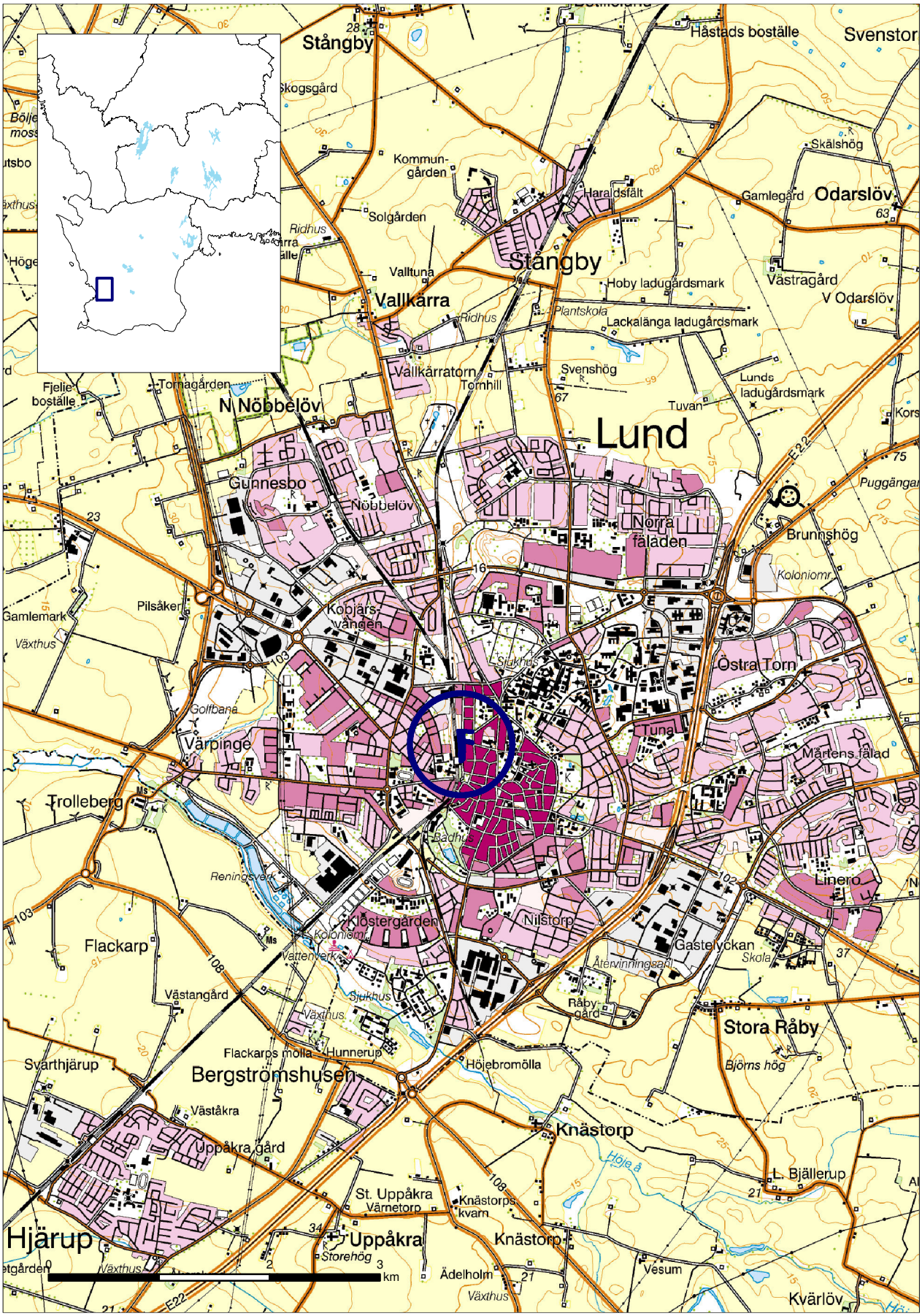

Figur 1. Läget för undersökningen markerat på utsnitt ur Terrängkartan, blad 504 Landskrona.

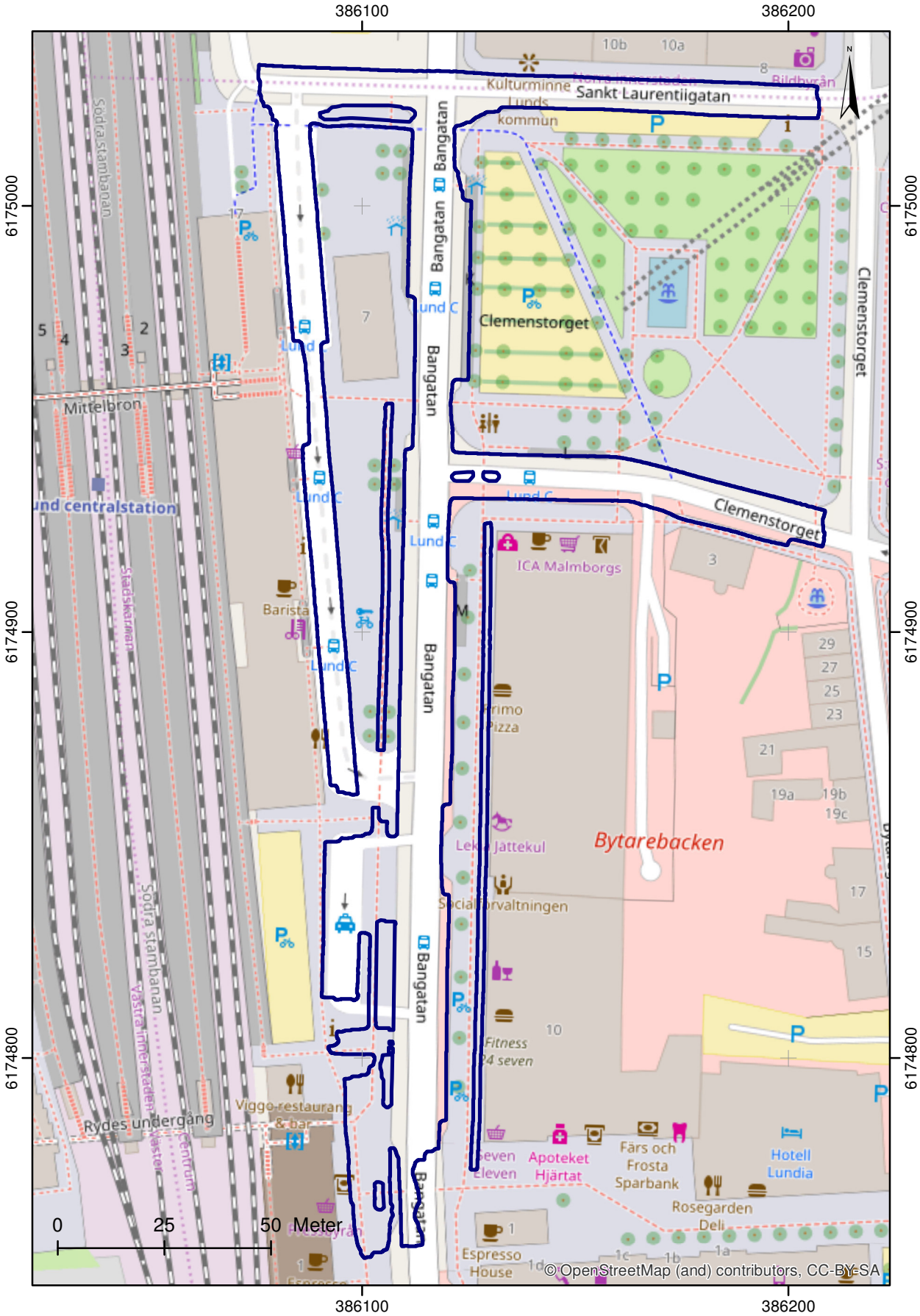

Figur 2. Undersökningsområdet (lila linje) markerat på utdrag ur OpenStreetMap. Koordinater Sweref99 TM.

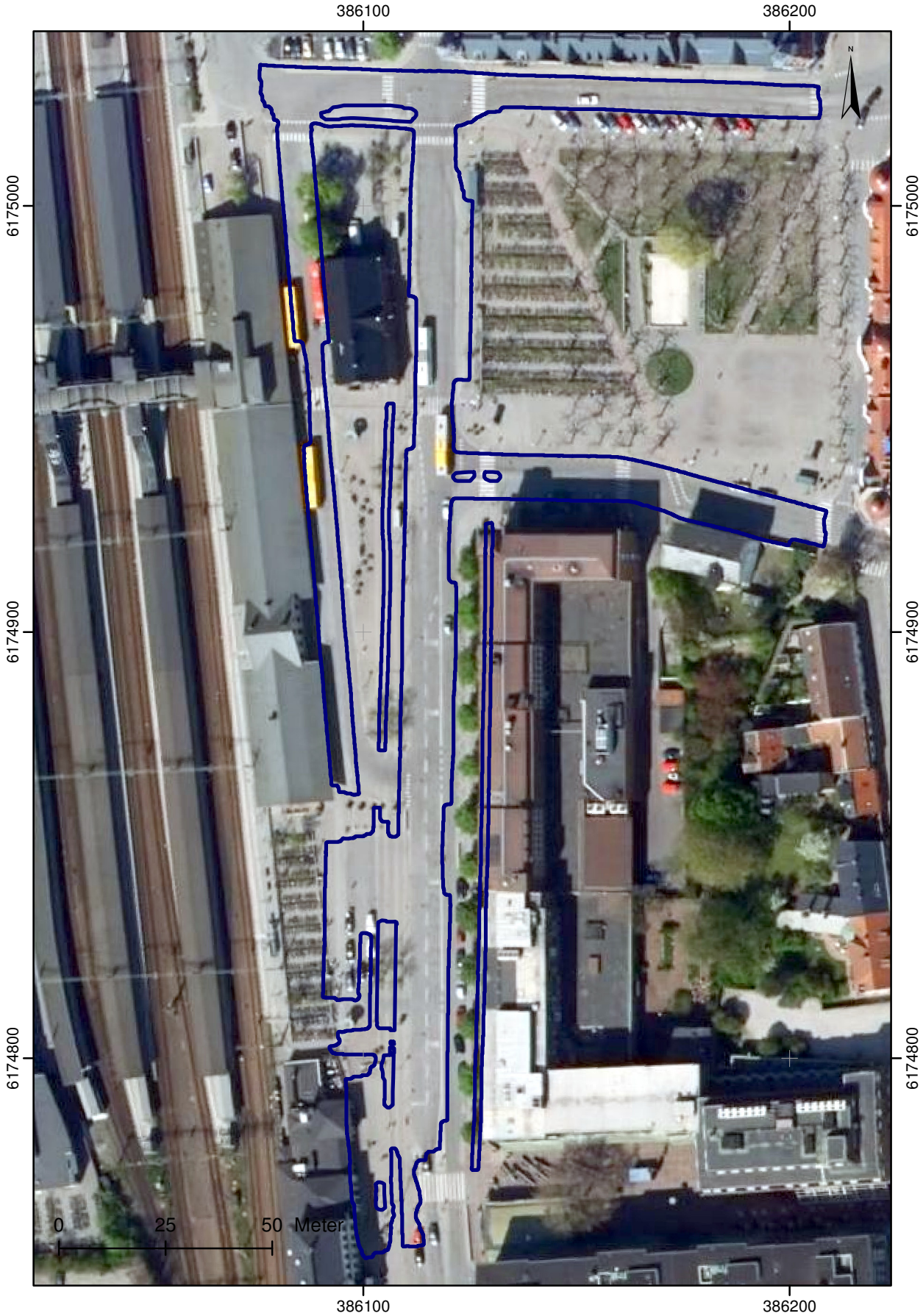

Figur 3. Undersökningsområdet (lila linje) markerat på utdrag ur Eniro.se. Koordinater Sweref99 TM.

Figur 4. Georadarsystemet utgörs av en Kubotatraktor med hydraliskt manövrerbar upphängning av Malås 16-kanaliga MIRA georadarsystem. Radarantennerna är monterade i lådan framför traktorn och glider på en platta omedelbart ovanför markytan. Realtidspositioneringen av mätdata görs antingen med en RTK-gps eller en totalstation, båda med subcentimeter-precision. Inne i hytten finns en dator och skärm som lagrar och visar operatören viktiga mätparametrar såsom antennfunktionalitet, mätdatakvalitet samt geografisk mätinformation. Systemkonfigurationen och -funktionaliteten är ett resultat av det internationella forskningssamarbetet LBI ArcPro med säte i Wien, Österrike. (Foto LBI ArchPro).

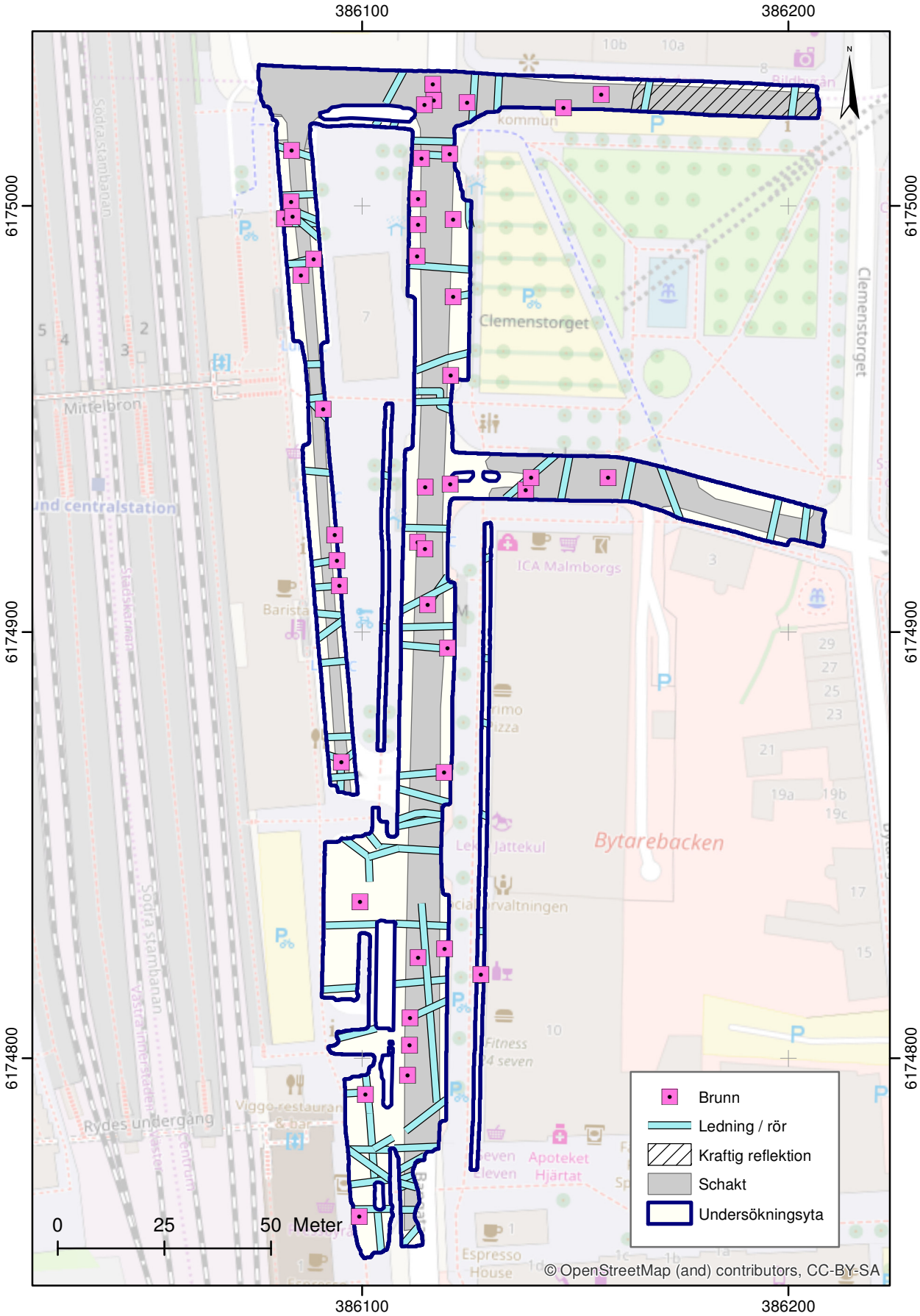

Figur 5. Sammantagen tolkningsplan mot utdrag ur OpenStreetMap. Koordinater Sweref99 TM.

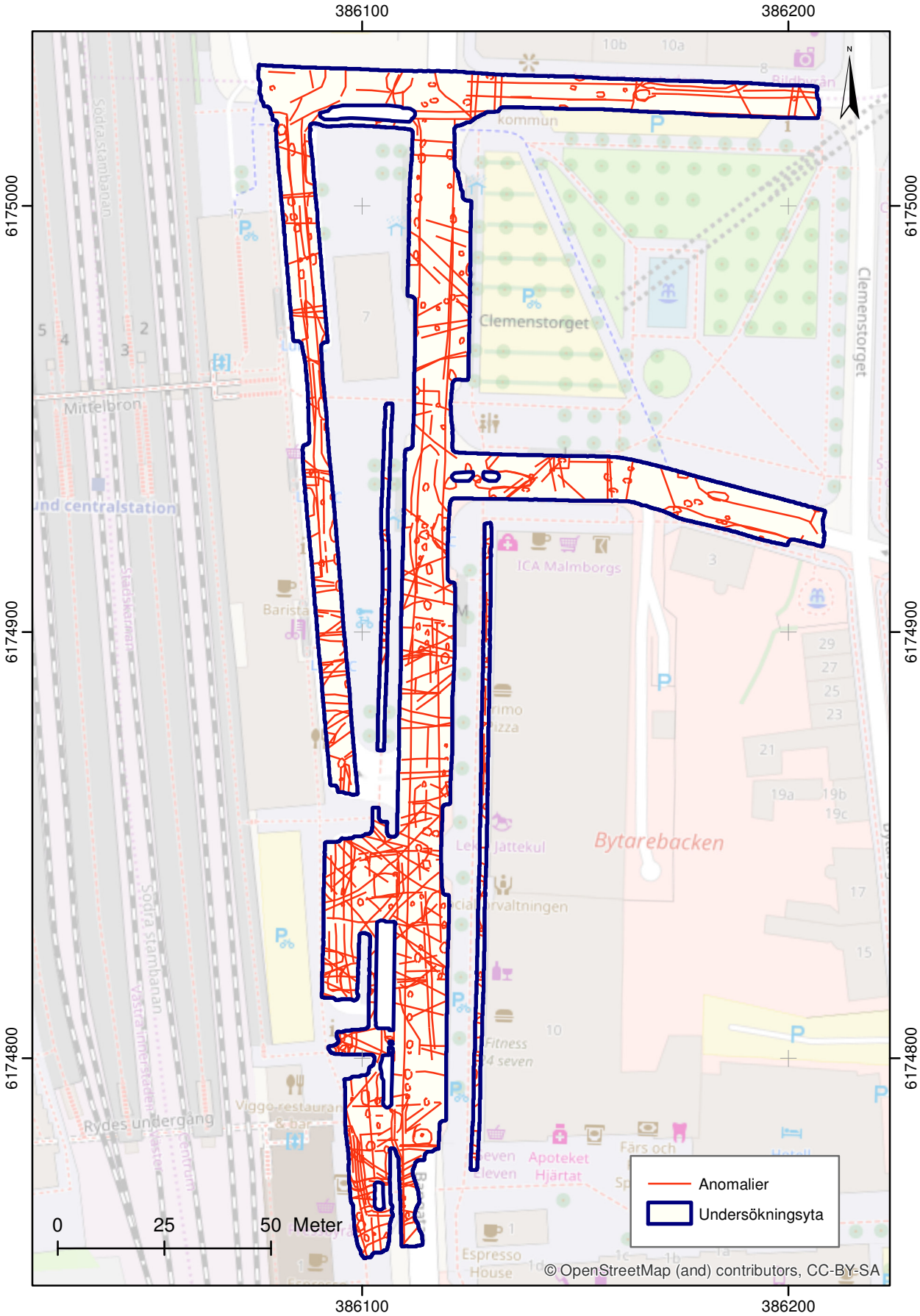

Figur 6. Samtliga identifierade anomalier mot utdrag ur OpenStreetMap. Koordinater Sweref99 TM.

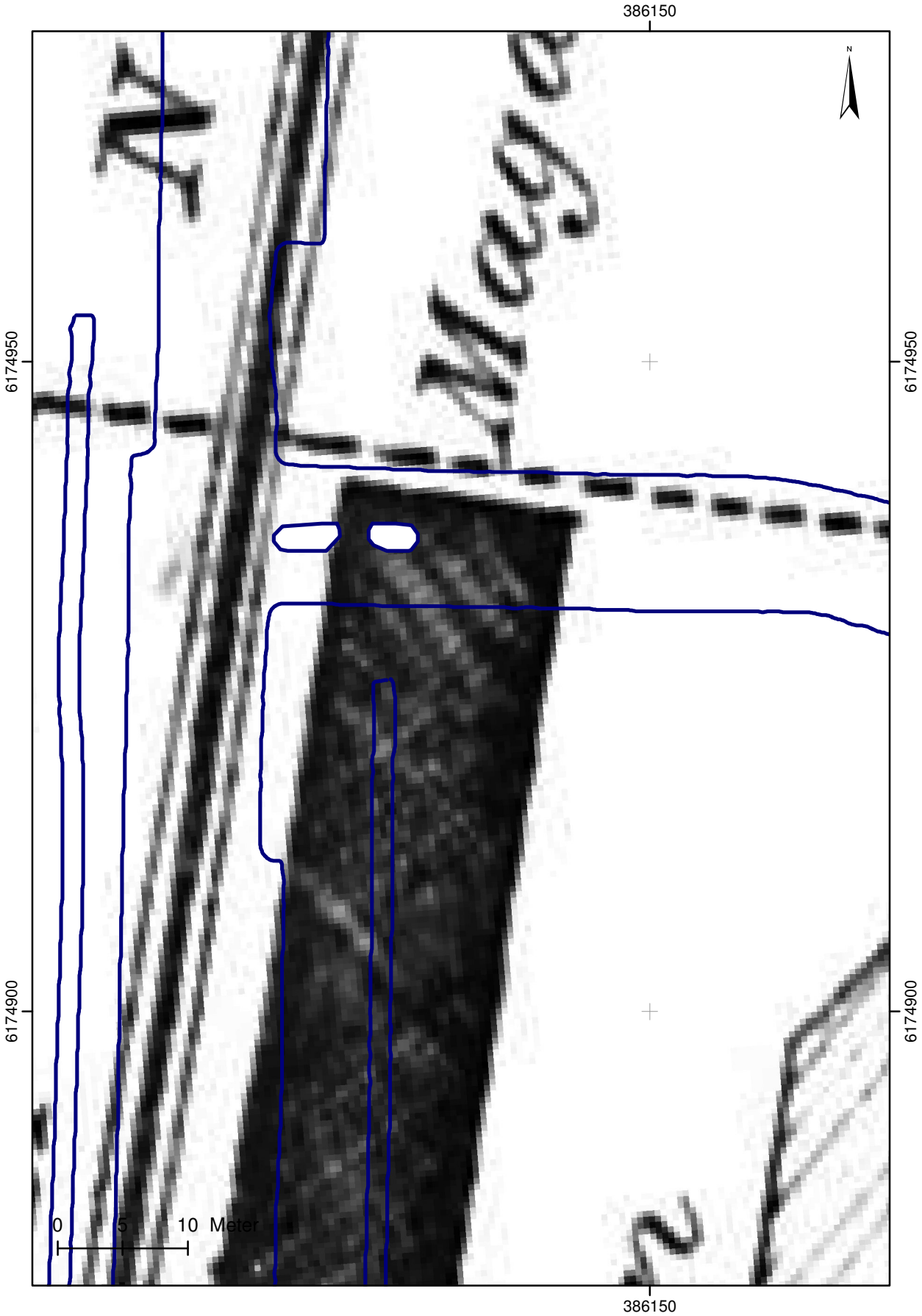

Figur 7. Magasinsbyggnad och järnvägsspår enligt karta från år 1866. Koordinater Sweref99 TM.

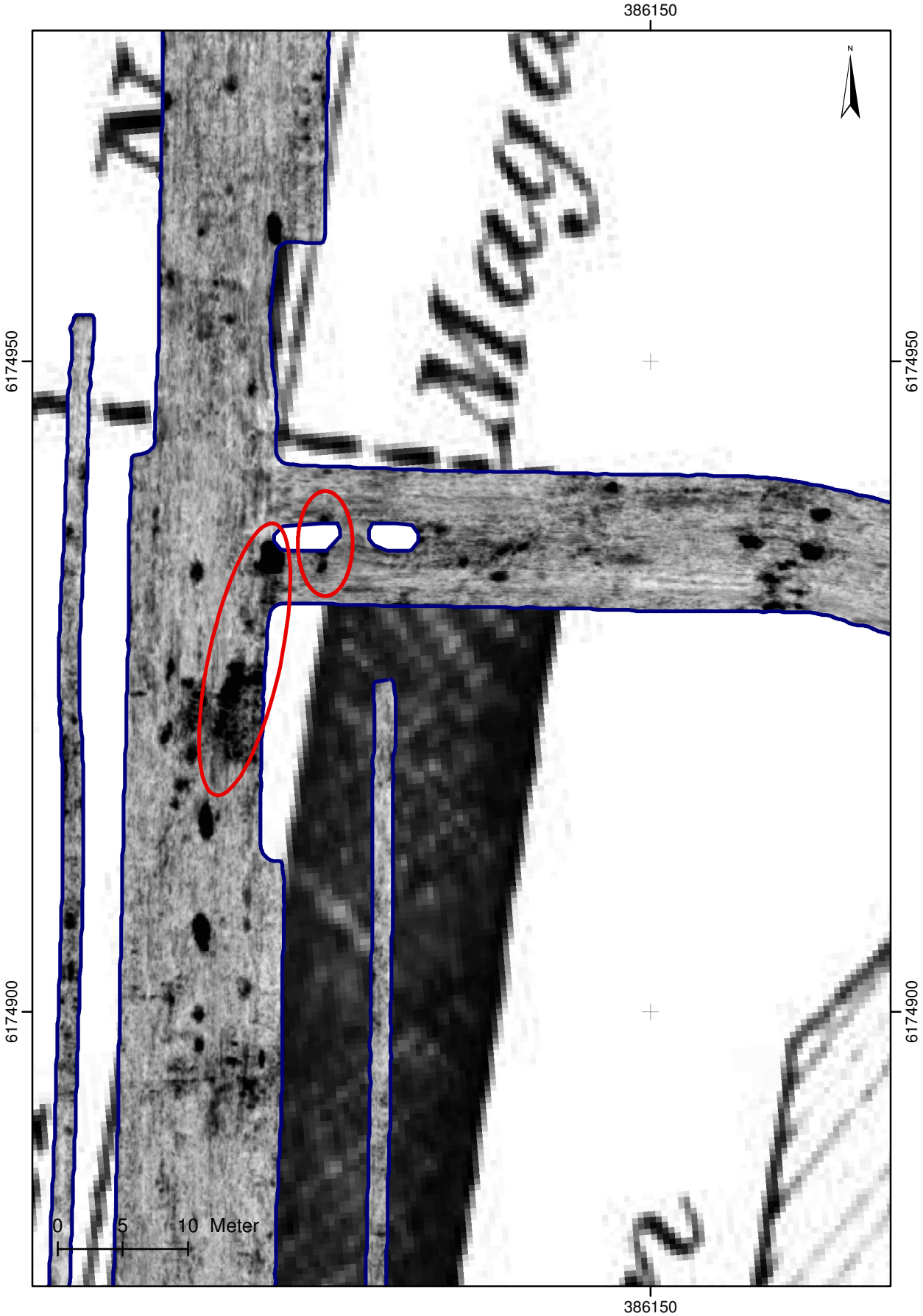

Figur 8. Anomalier på djupskiva ca 110-115 cm relativt kartan från år 1866. Koordinater Swerefg99 TM.

Figur 9. Byggnader och kvartersstruktur enligt karta från år 1907. Koordinater Sweref99 TM.

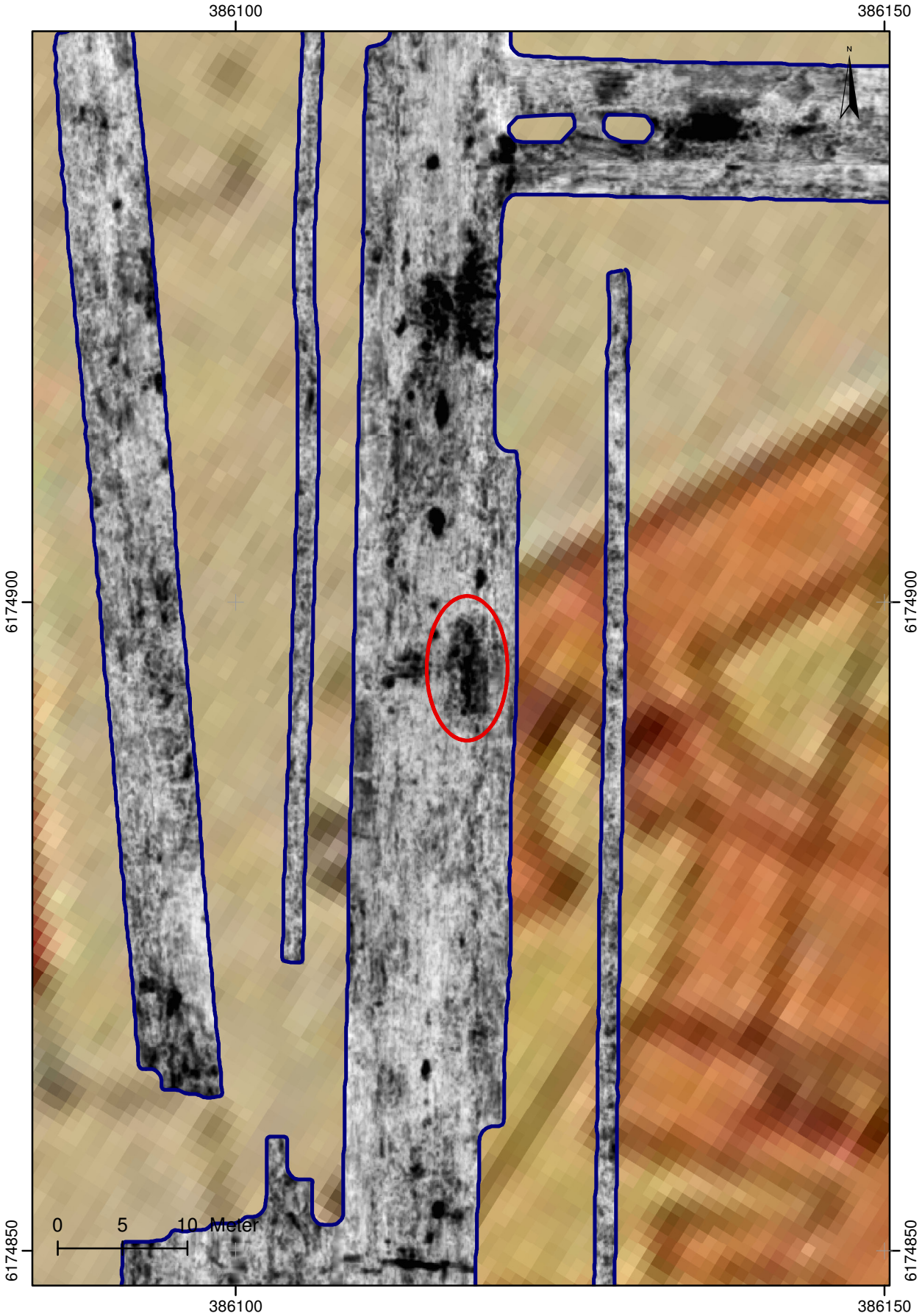

Figur 10. Anomalier på djupskiva ca 50-55 cm relativt kartan från år 1907. Koordinater Sweref99 TM.

Arkeologerna

Statens historiska museer

Bilaga

Bangatan m fl, Lund
Georadarundersökning

Rapport 2017:114
Arkeologisk prospekteringsundersökning

Skåne län, Skåne, Lunds kommun,
Lund socken, Lund 73:1

Pär Karlsson & Manuel Gabler

Arkeologerna

Arkeologerna
Statens historiska museer

Våra kontor
Linköping
Lund
Mölndal
Stockholm
Uppsala

Kontakt
010-480 80 00
info@arkeologerna.com
fornamn.efternamn@arkeologerna.com
www.arkeologerna.com

Arkeologerna
Statens historiska museer
Rapport 2017:114

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor på http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se

Innehåll

Georadardjupskivor 0–200 cm _____ 4

Arkeologerna

Figur 1. Djupskiva ca 0-5 cm. Koordinater Sweref99 TM.

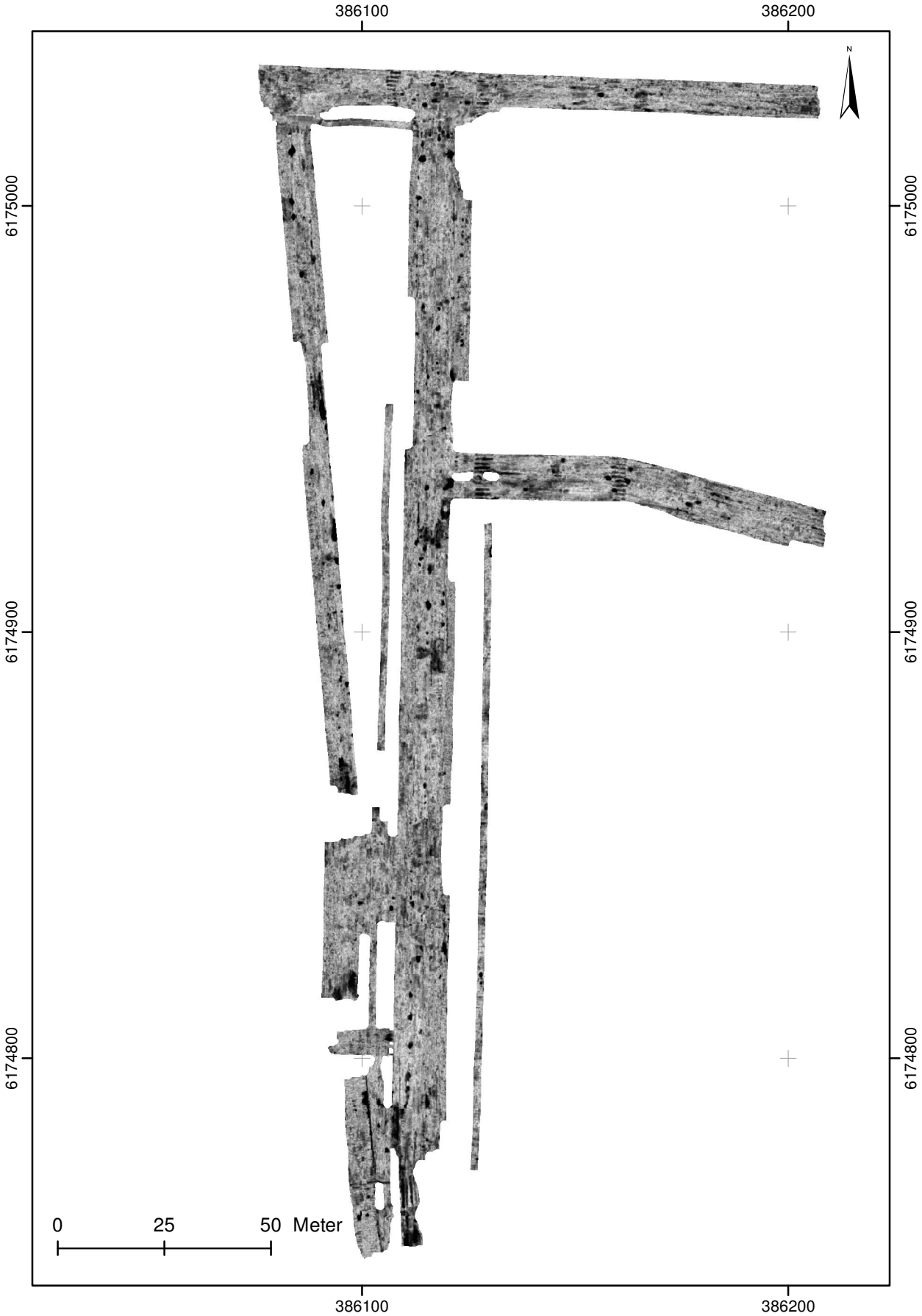

Figur 2. Djupskiva ca 5-10 cm. Koordinater Sweref99 TM.

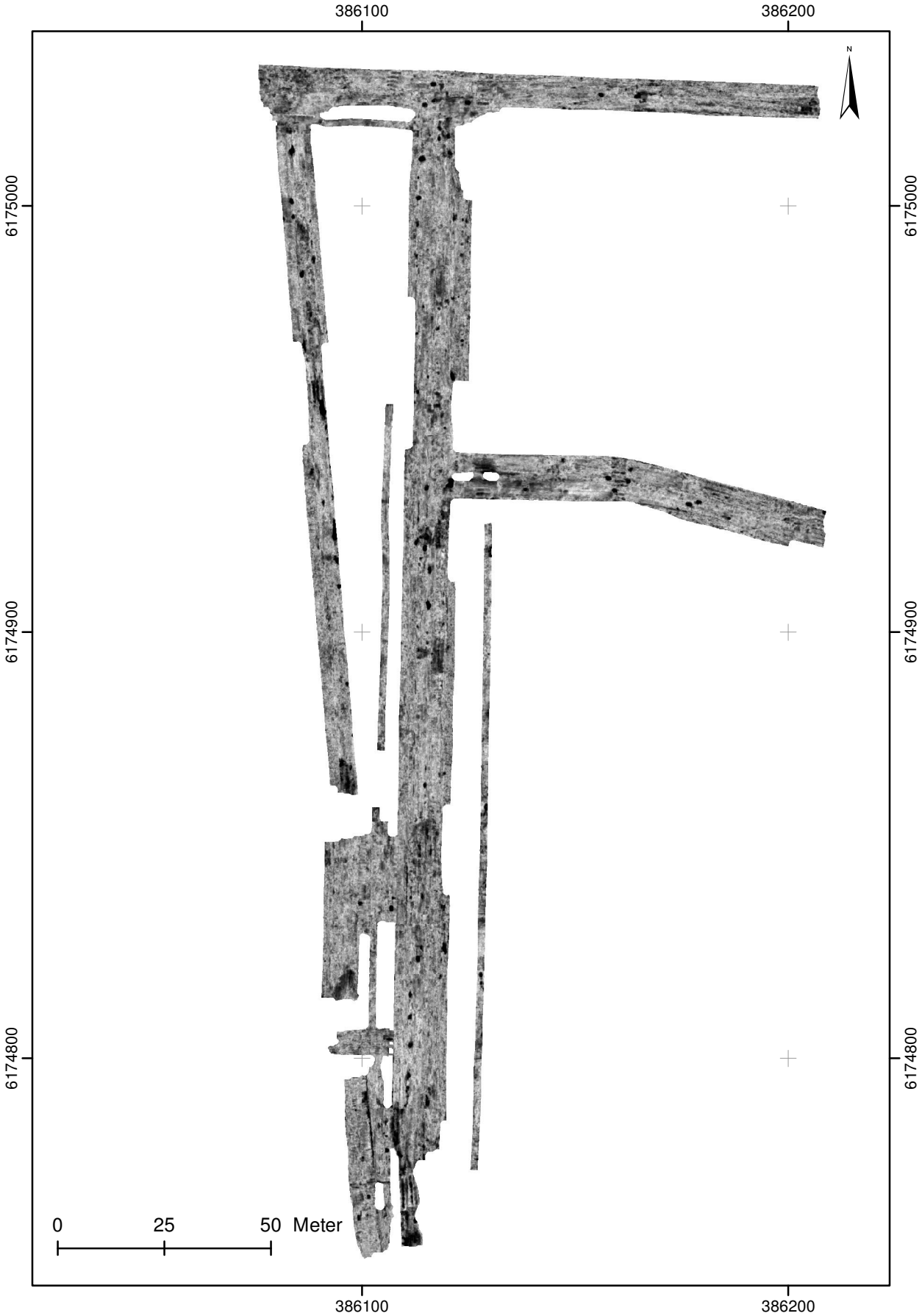

Figur 3. Djupskiva ca 10-15 cm. Koordinater Sweref99 TM.

Figur 4. Djupskiva ca 15-20 cm. Koordinater Sweref99 TM.

Figur 5. Djupskiva ca 20-25 cm. Koordinater Sweref99 TM.

Figur 6. Djupskiva ca 25-30 cm. Koordinater Sweref99 TM.

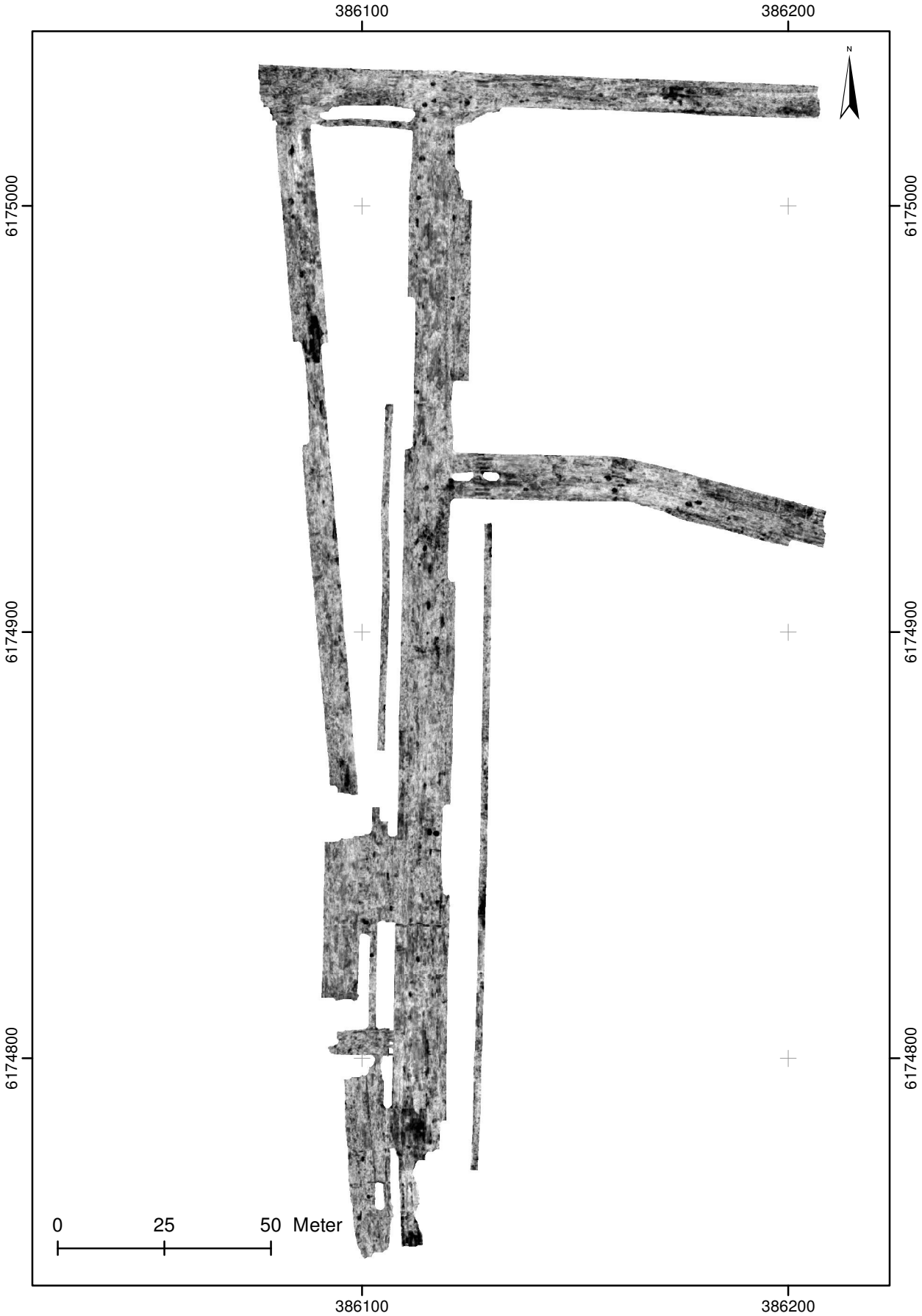

Figur 7. Djupskiva ca 30-35 cm. Koordinater Swerefg99 TM.

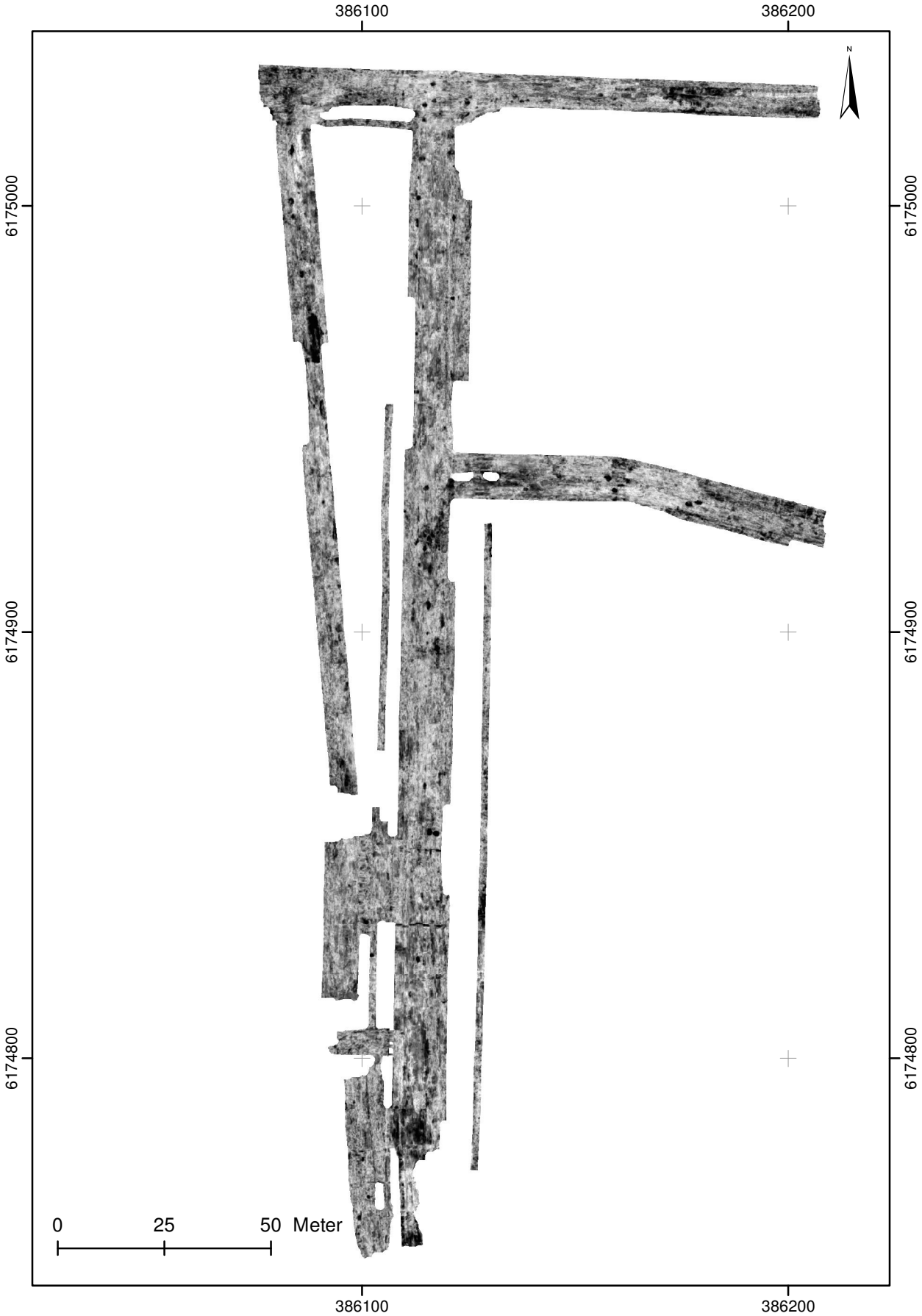

Figur 8. Djupskiva ca 35-40 cm. Koordinater Sweref99 TM.

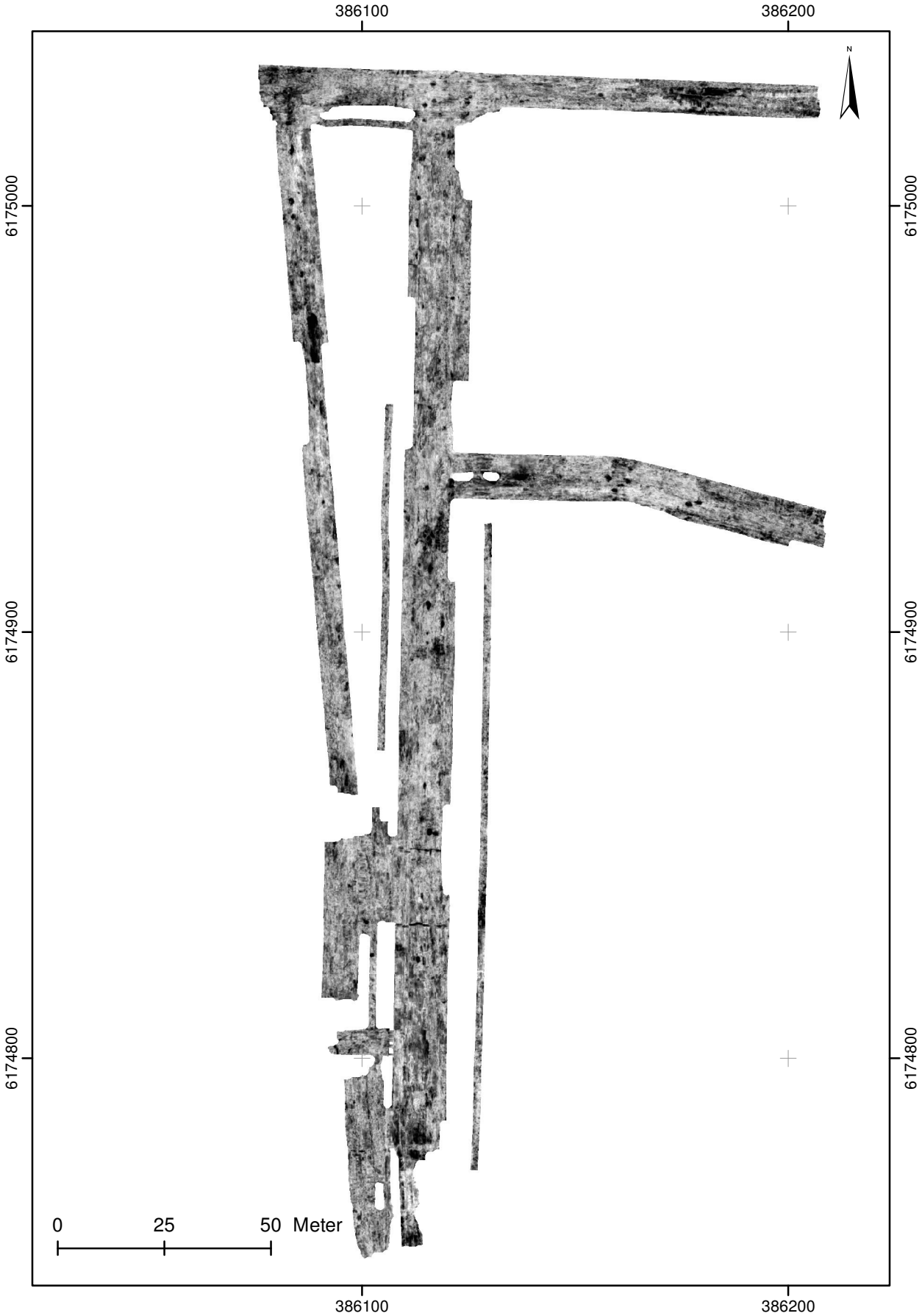

Figur 9. Djupskiva ca 40-45 cm. Koordinater Sweref99 TM.

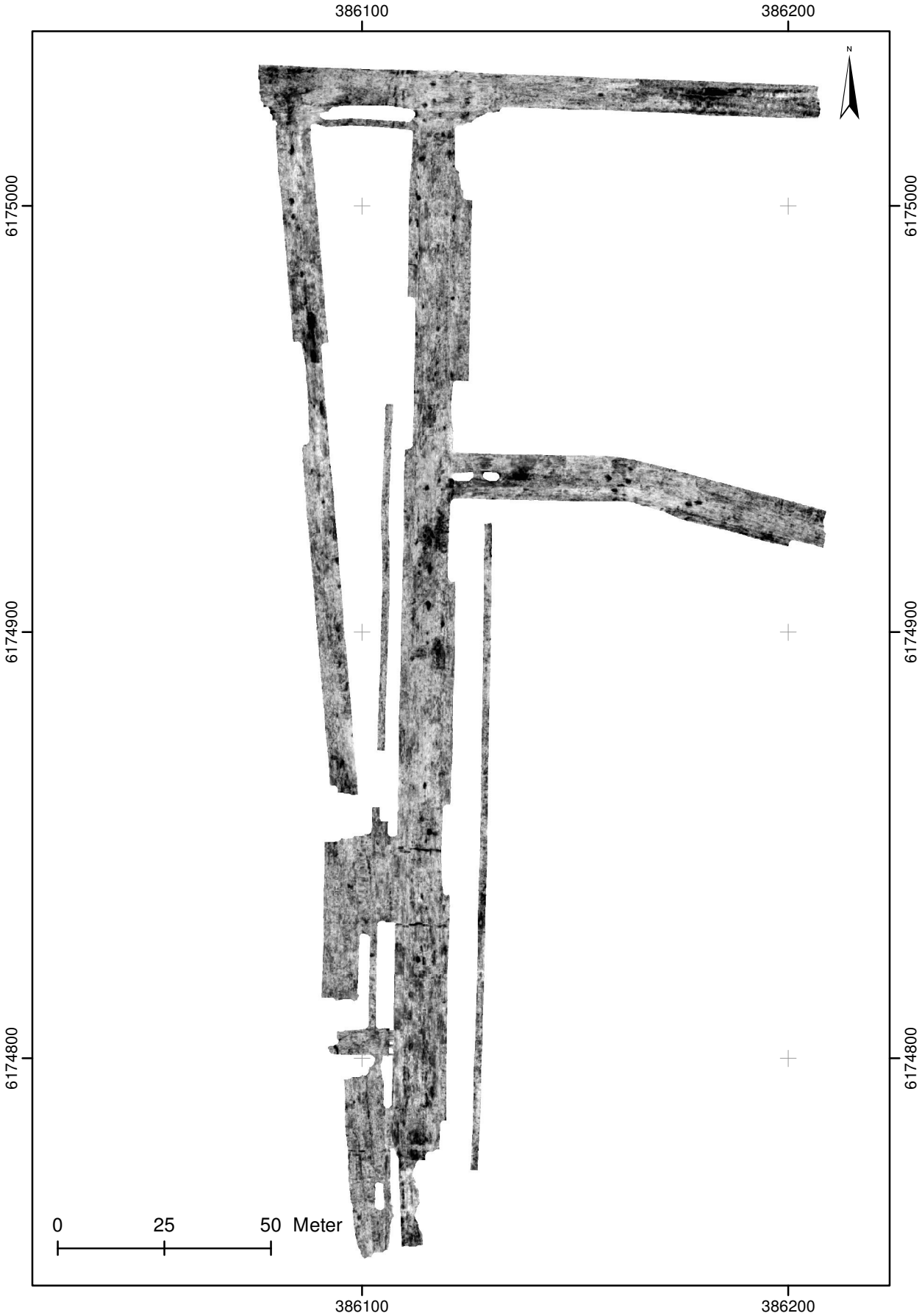

Figur 10. Djupskiva ca 45-50 cm. Koordinater Sweref99 TM.

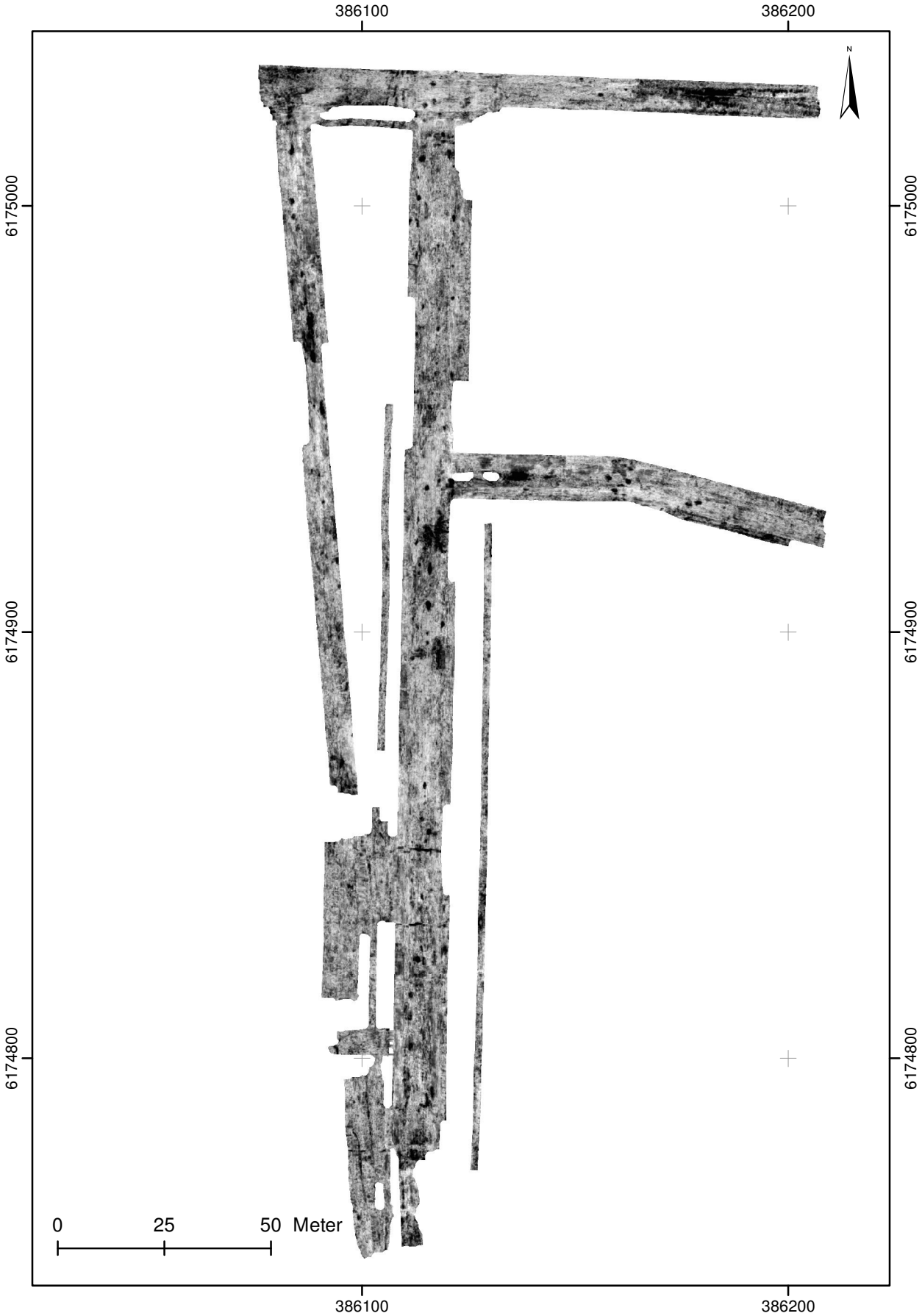

Figur 11. Djupskiva ca 50-55 cm. Koordinater Sweref99 TM.

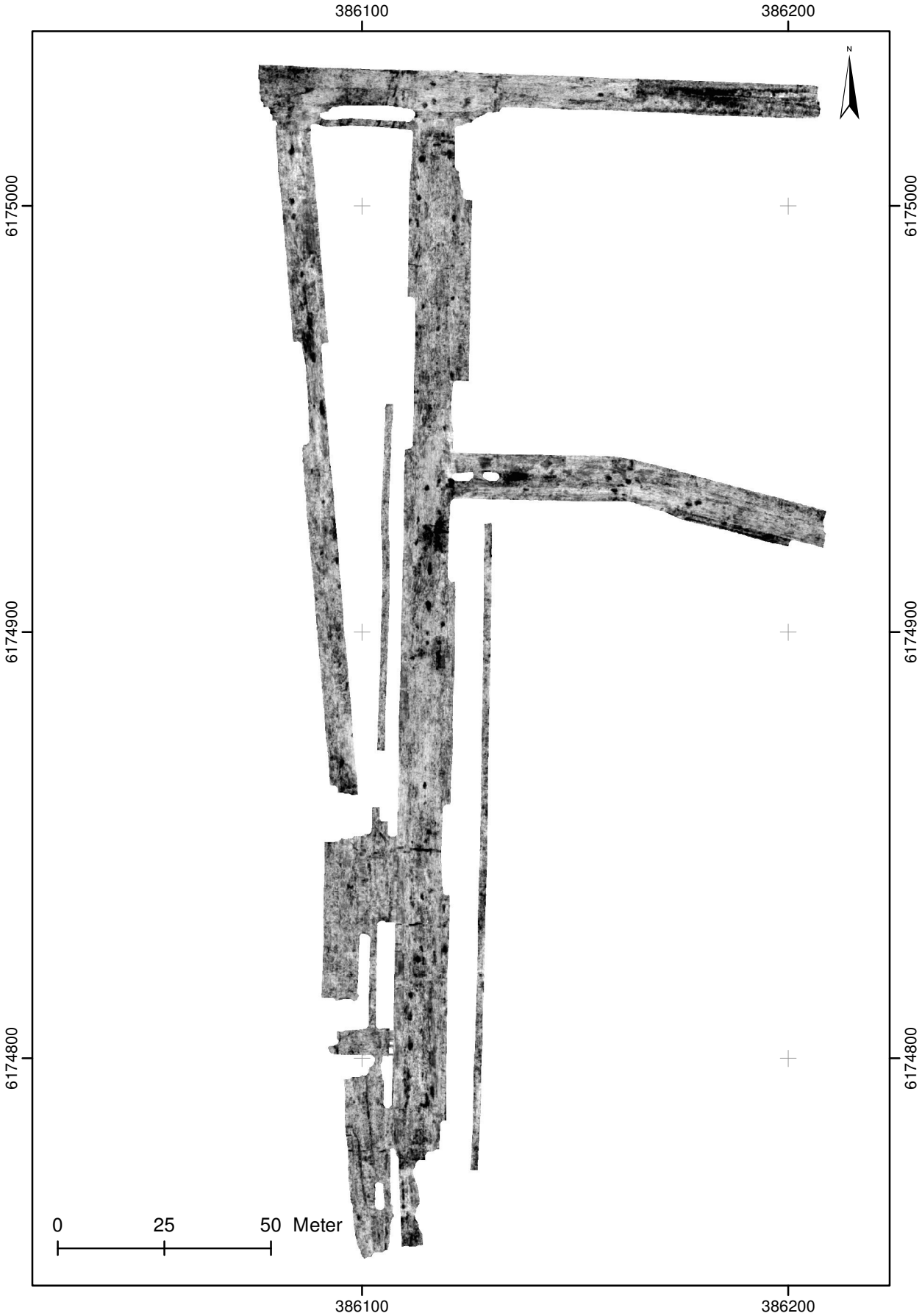

Figur 12. Djupskiva ca 55-60 cm. Koordinater Sweref99 TM.

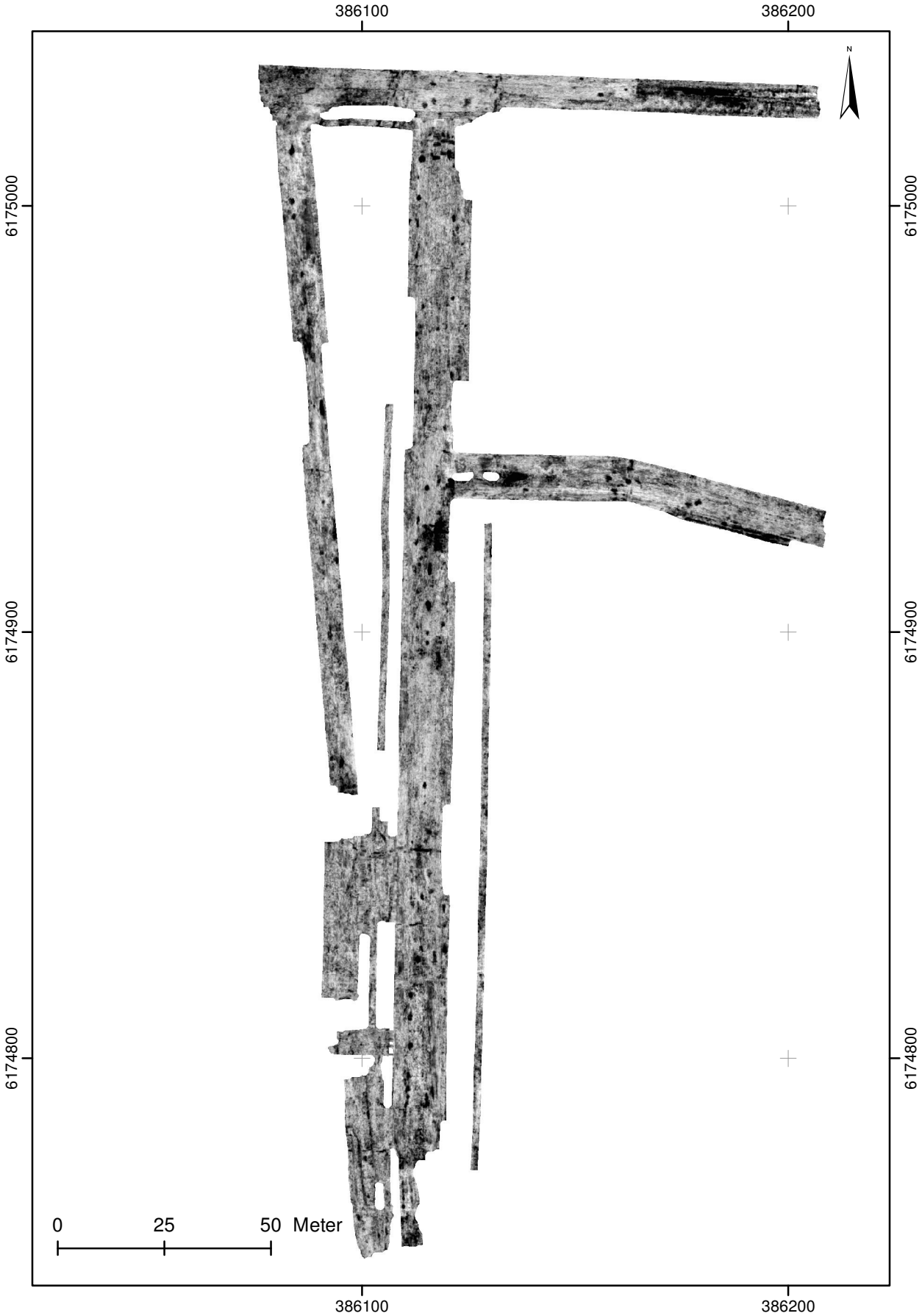

Figur 13. Djupskiva ca 60-65 cm. Koordinater Sweref99 TM.

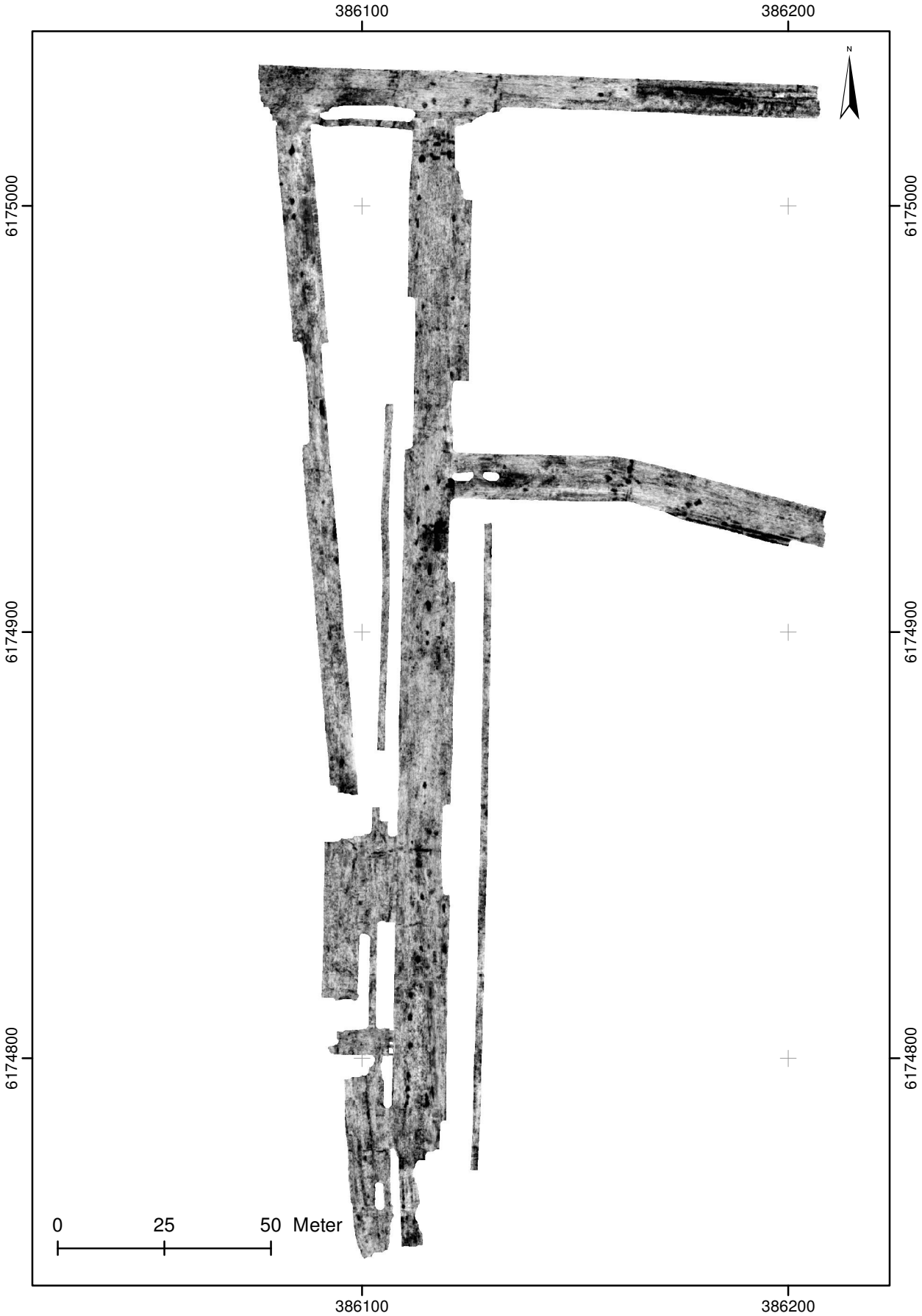

Figur 14. Djupskiva ca 65-70 cm. Koordinater Sweref99 TM.

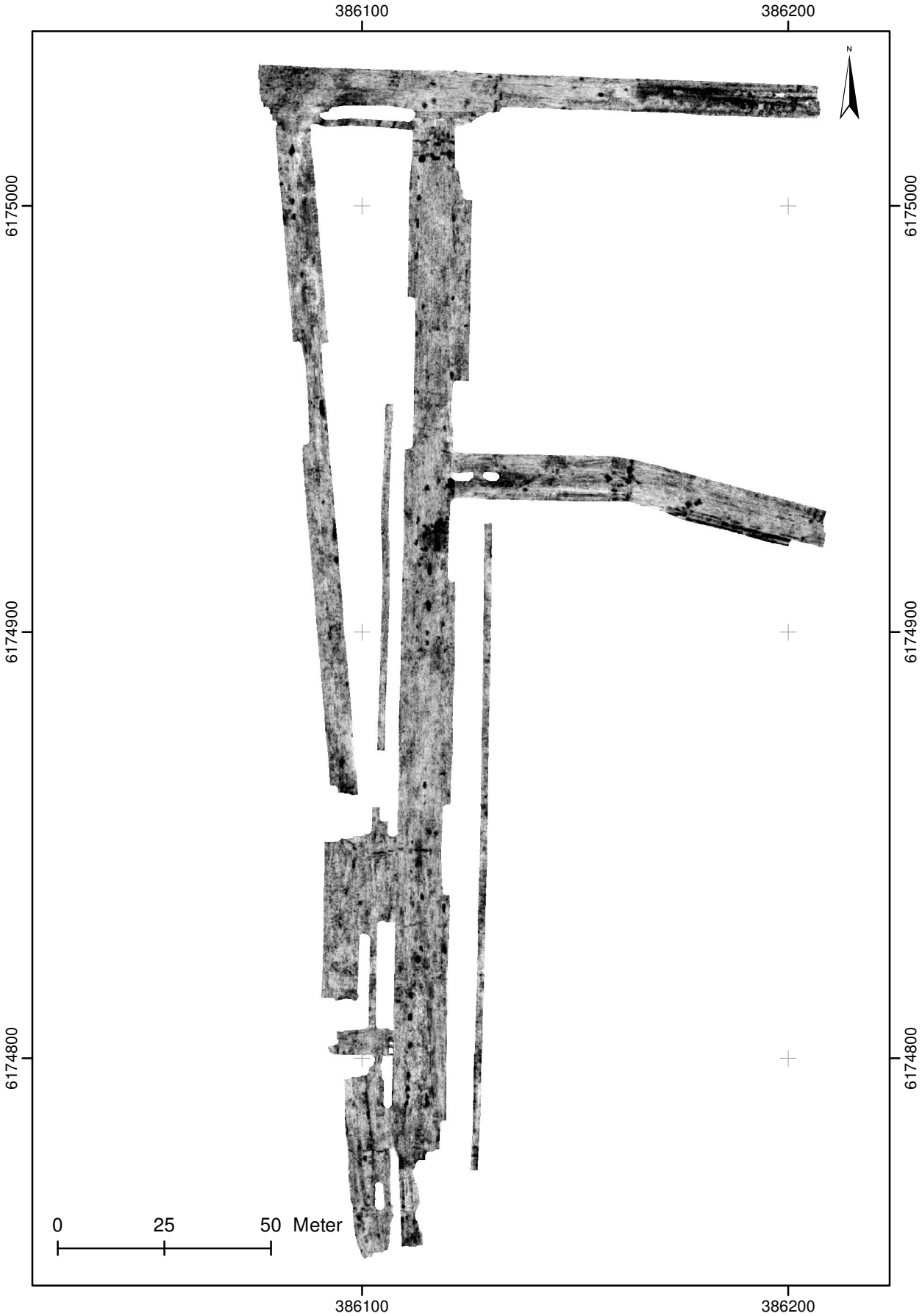

Figur 15. Djupskiva ca 70-75 cm. Koordinater Sweref99 TM.

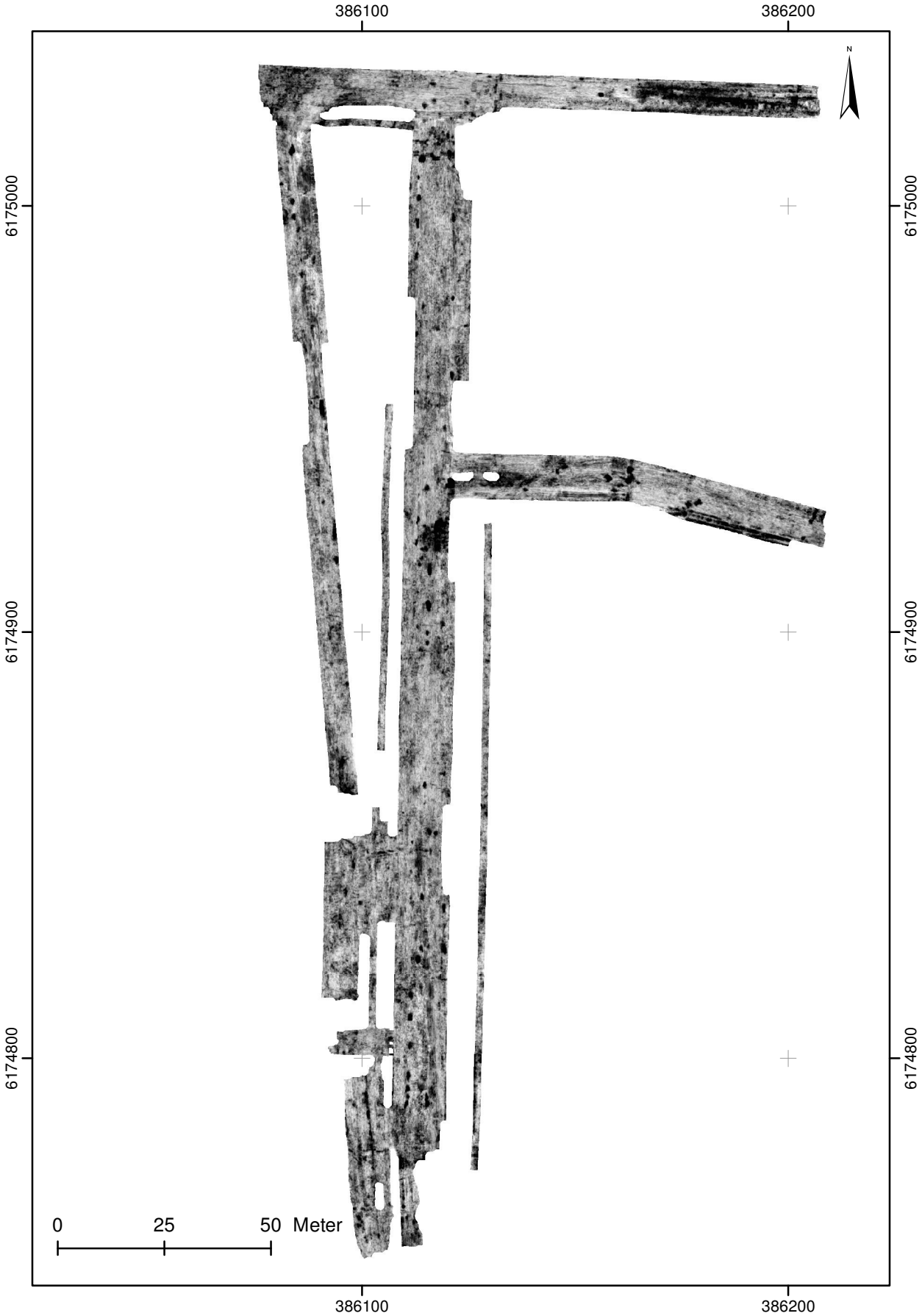

Figur 16. Djupskiva ca 75-80 cm. Koordinater Sweref99 TM.

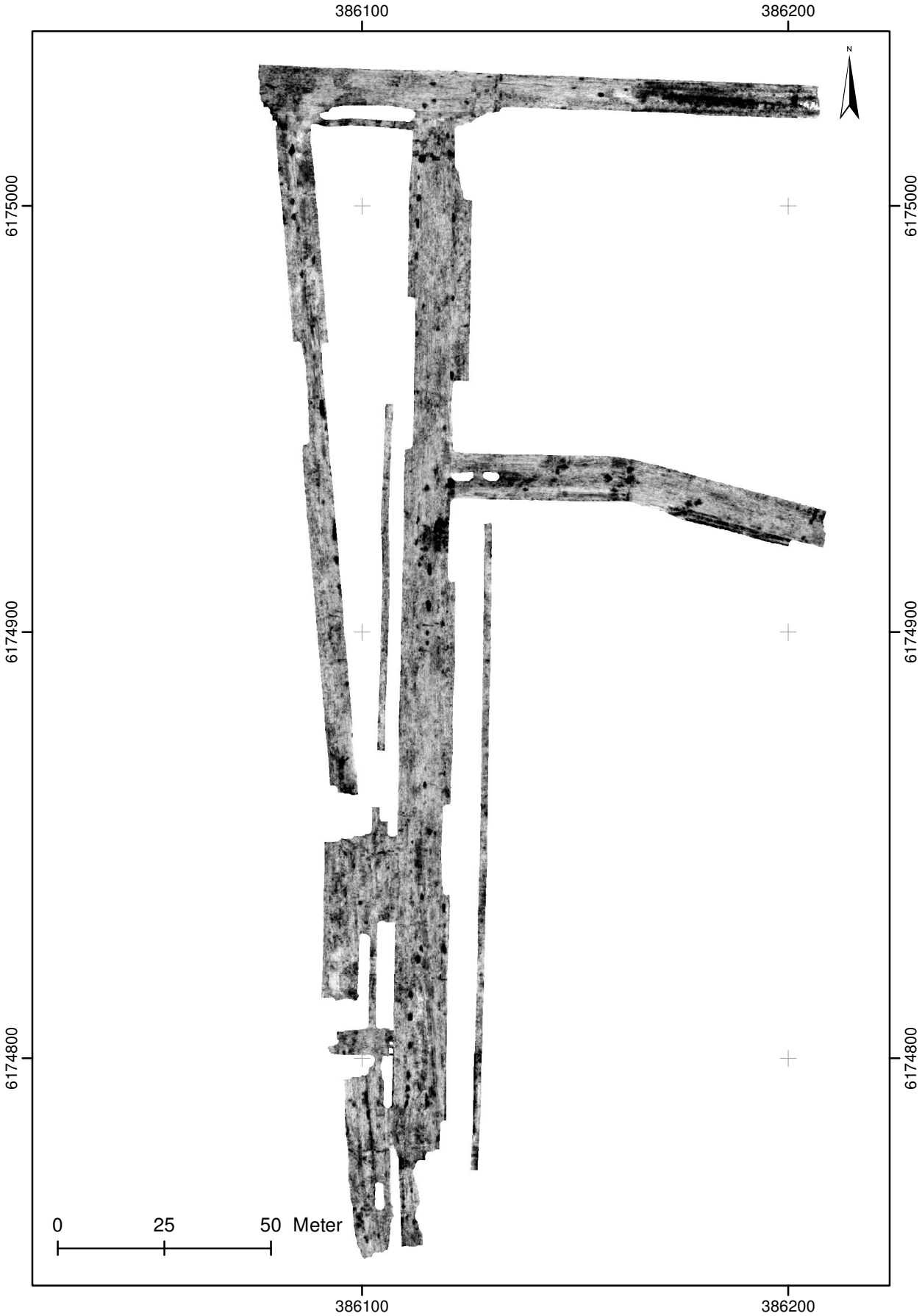

Figur 17. Djupskiva ca 80-85 cm. Koordinater Sweref99 TM.

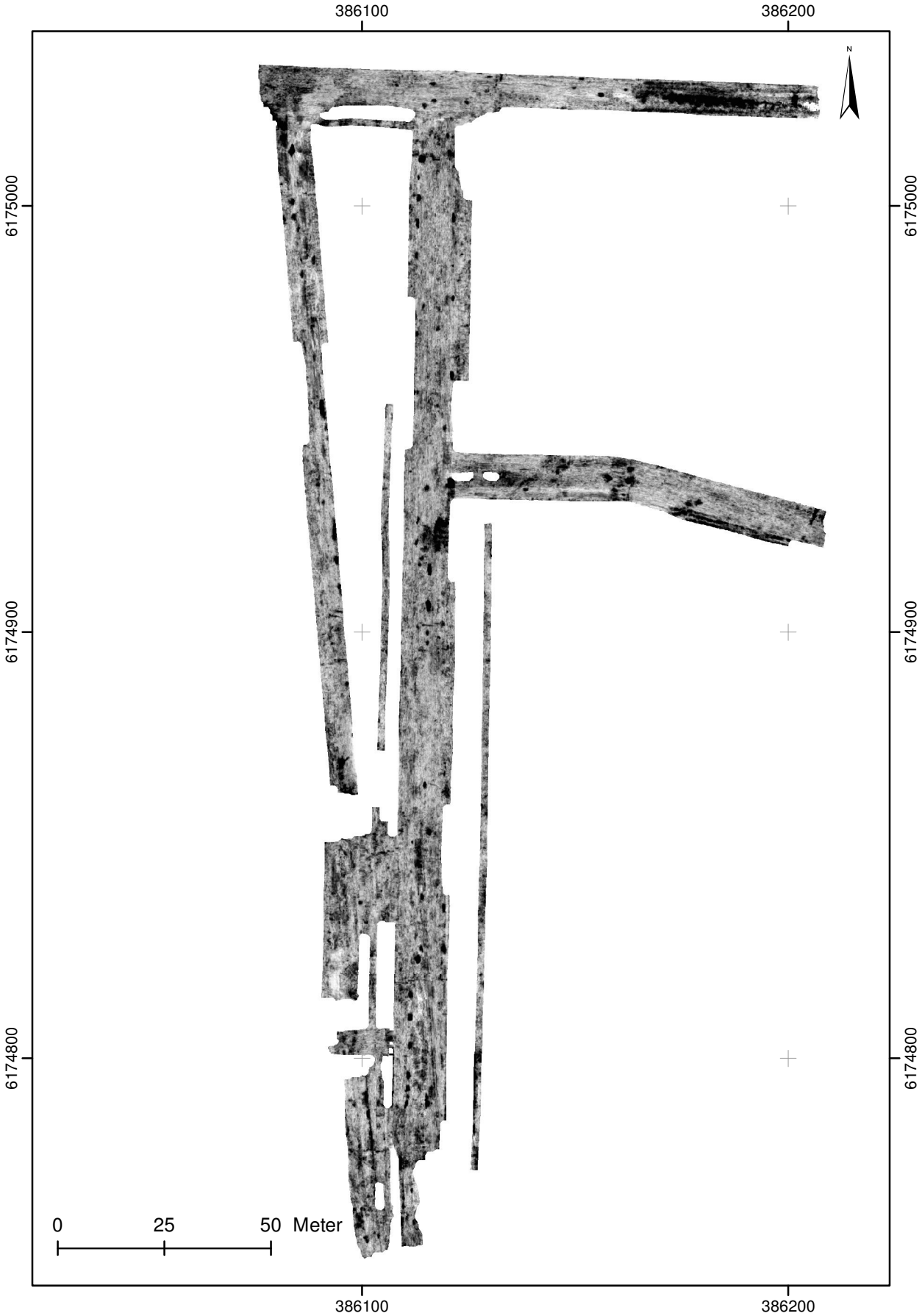

Figur 18. Djupskiva ca 85-90 cm. Koordinater Sweref99 TM.

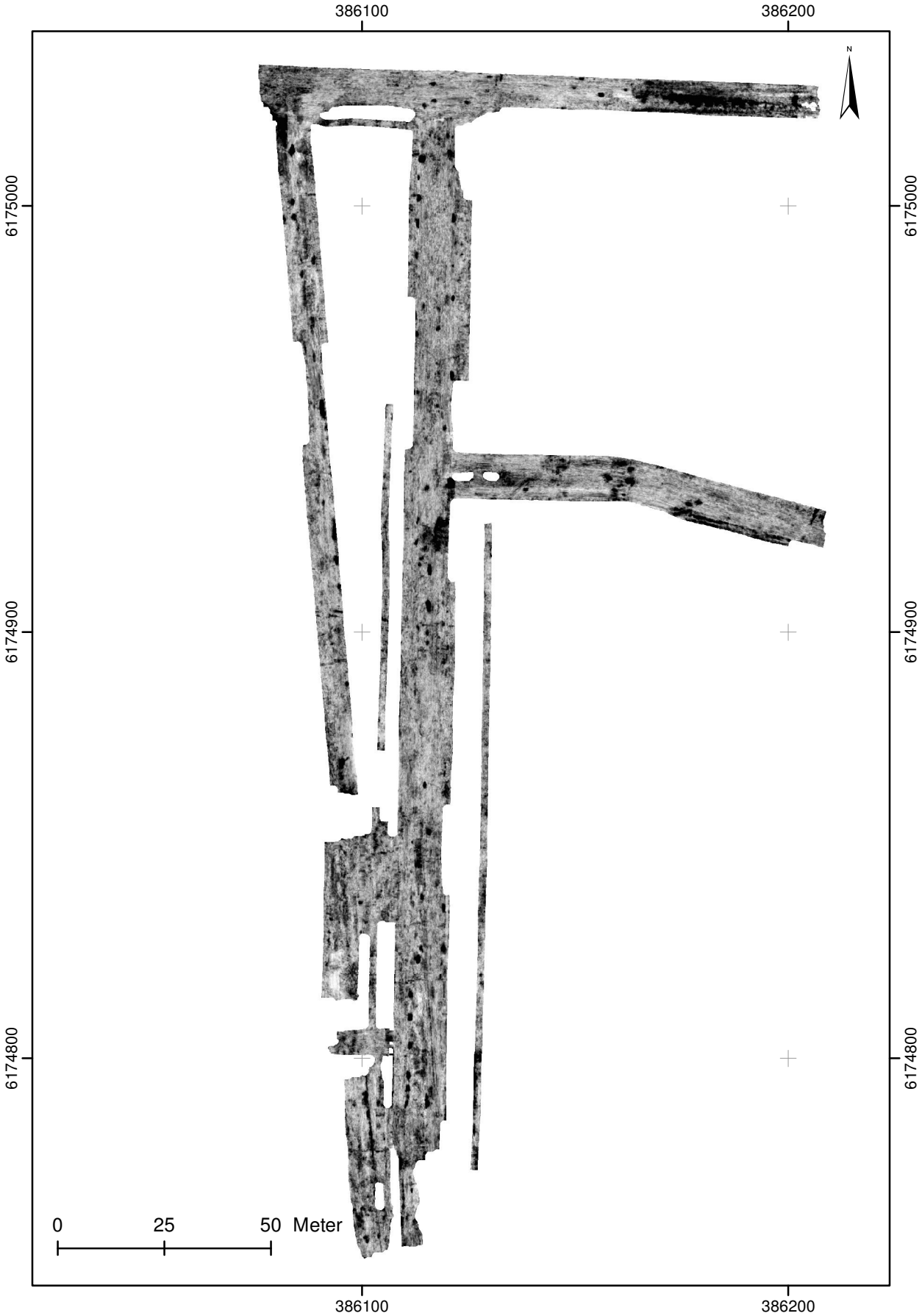

Figur 19. Djupskiva ca 90-95 cm. Koordinater Sweref99 TM.

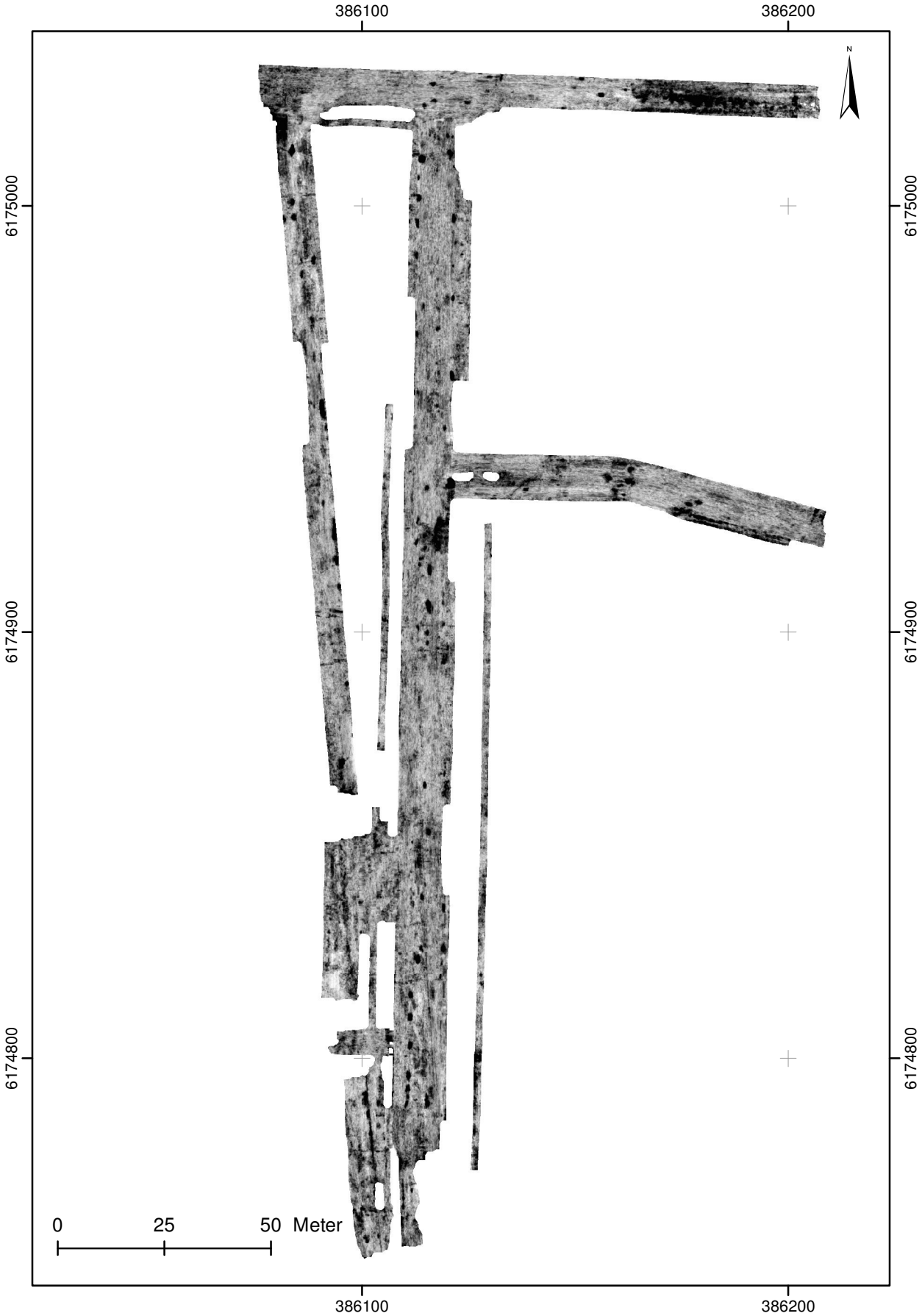

Figur 20. Djupskiva ca 95-100 cm. Koordinater Sweref99 TM.

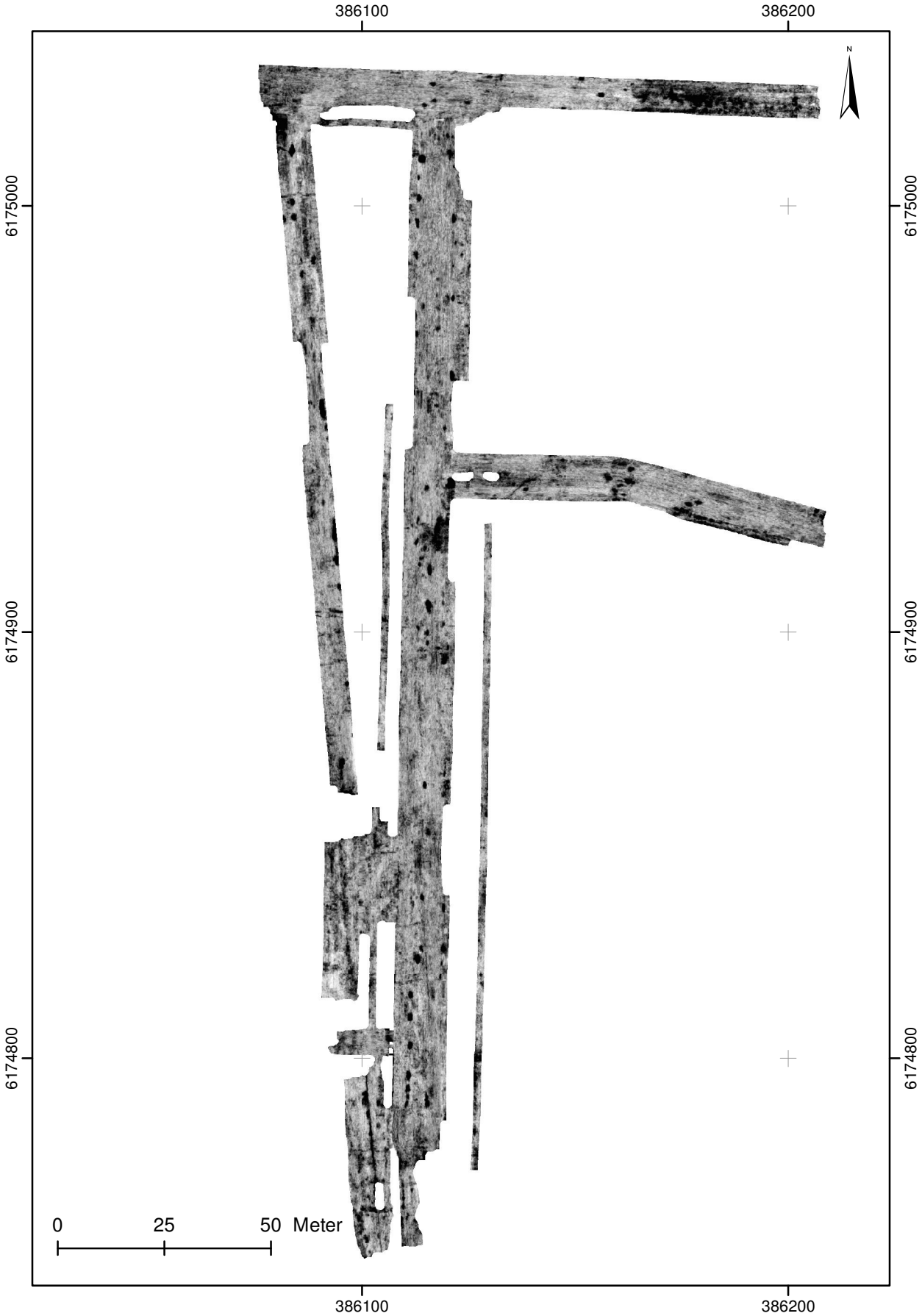

Figur 21. Djupskiva ca 100-105 cm. Koordinater Sweref99 TM.

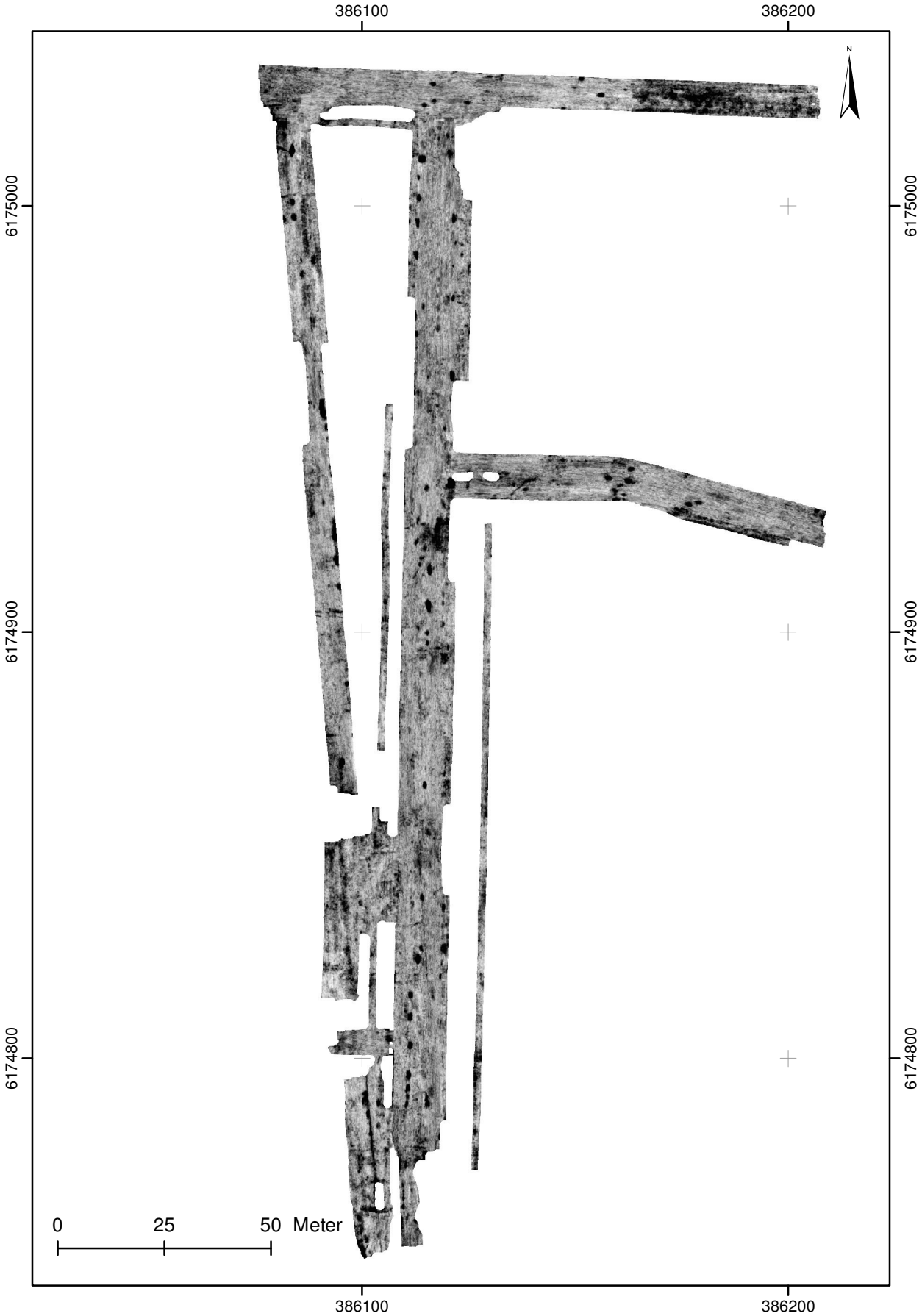

Figur 22. Djupskiva ca 105-110 cm. Koordinater Sweref99 TM.

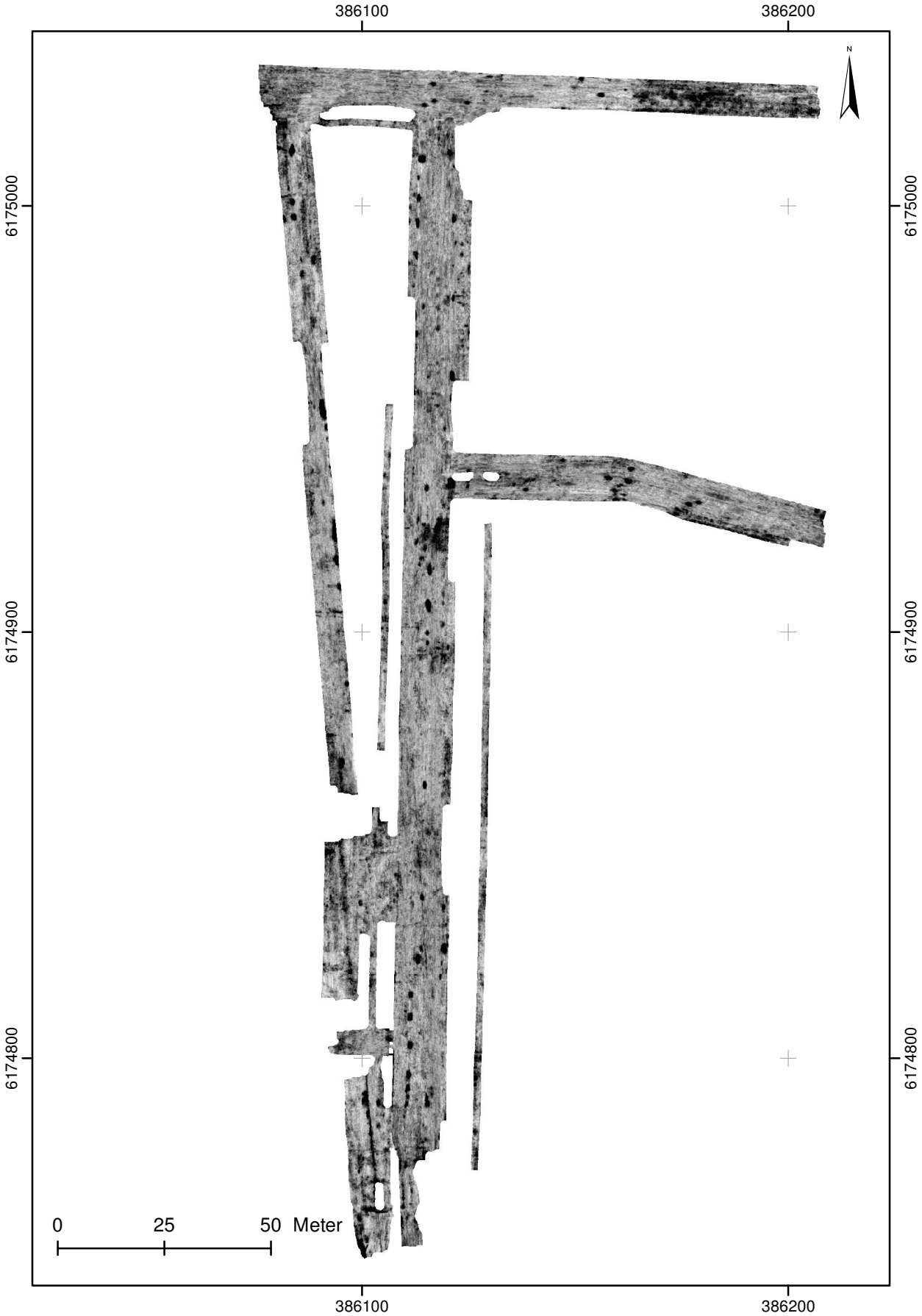

Figur 23. Djupskiva ca 110-115 cm. Koordinater Sweref99 TM.

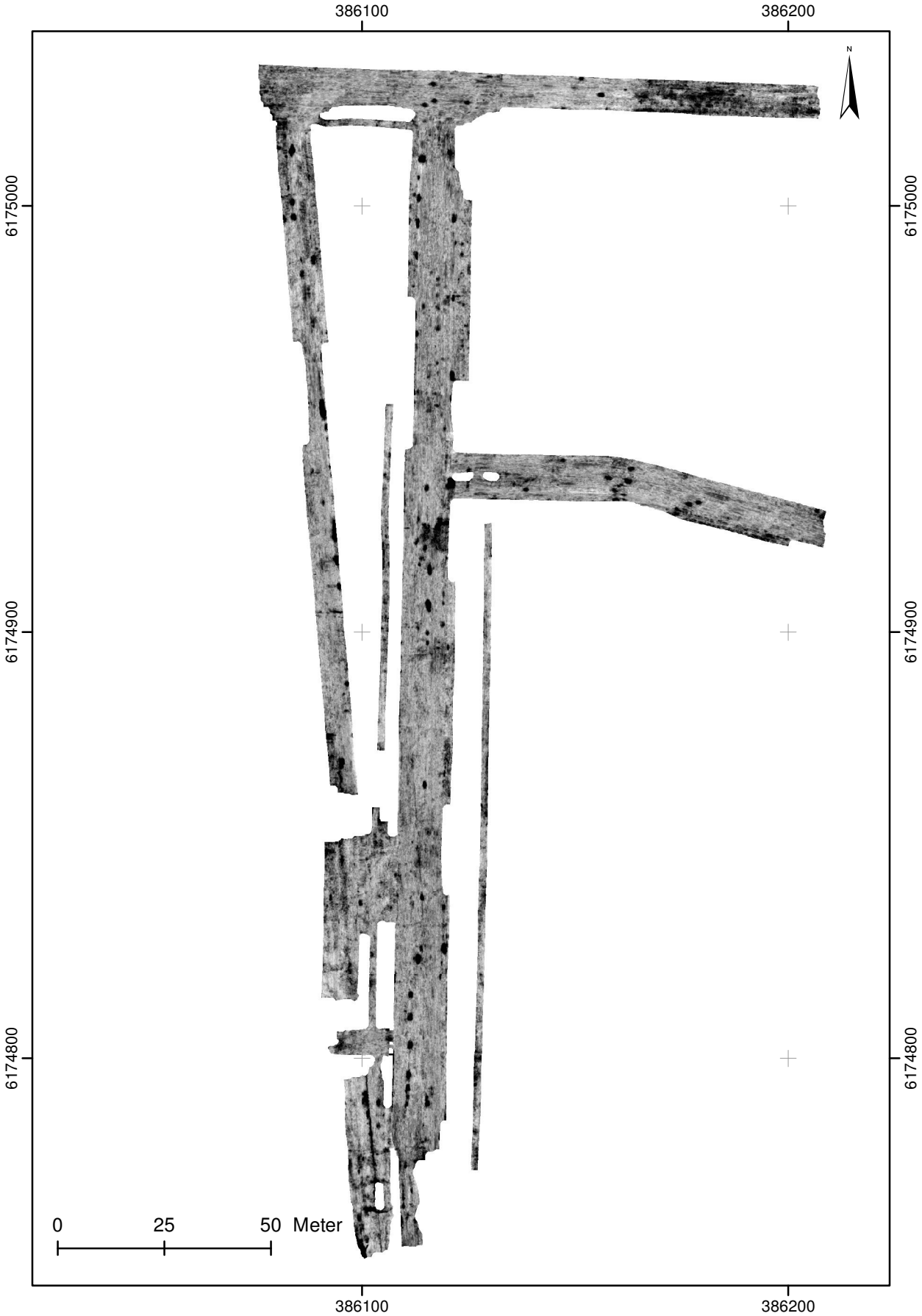

Figur 24. Djupskiva ca 115-120 cm. Koordinater Sweref99 TM.

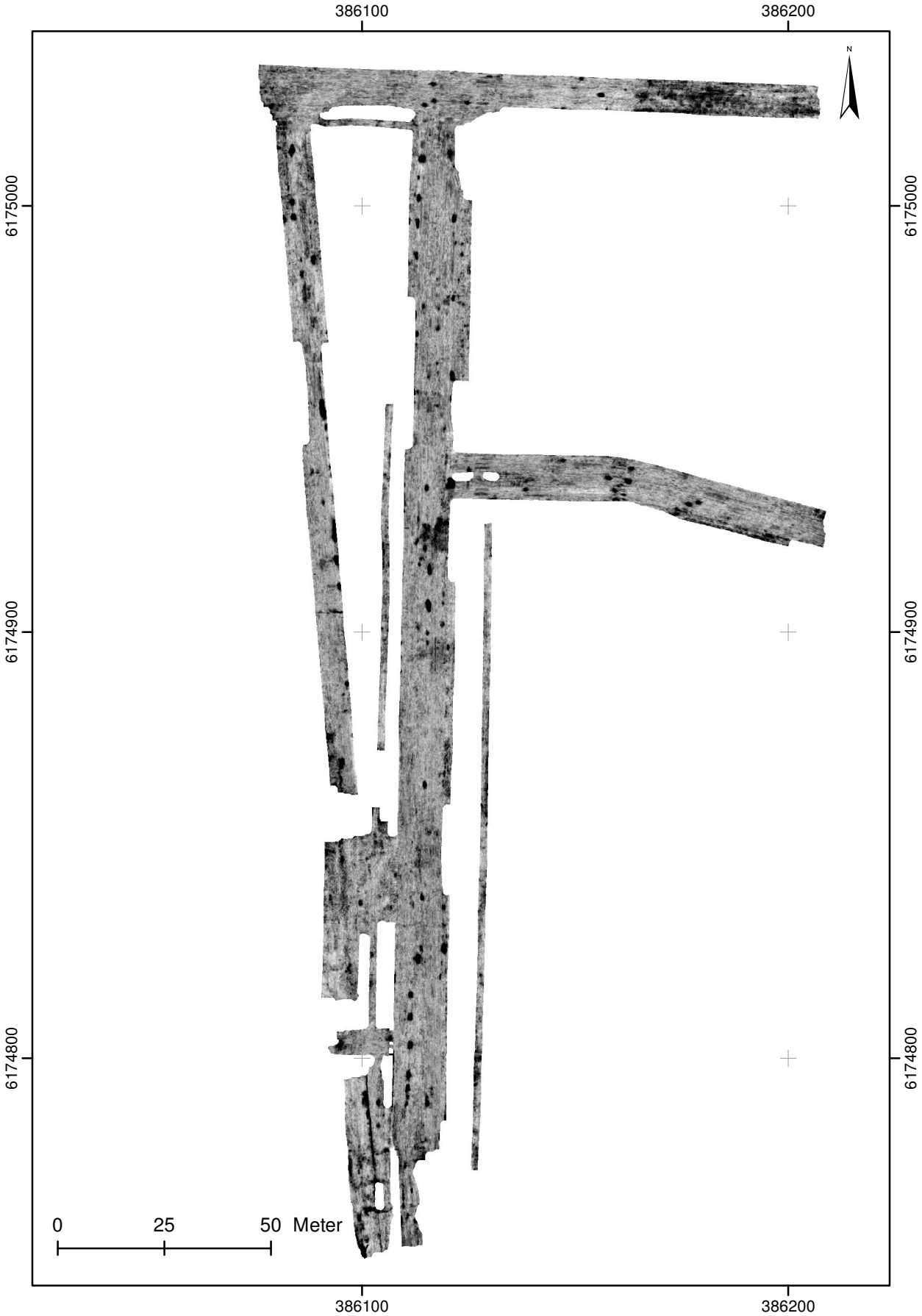

Figur 25. Djupskiva ca 120-125 cm. Koordinater Sweref99 TM.

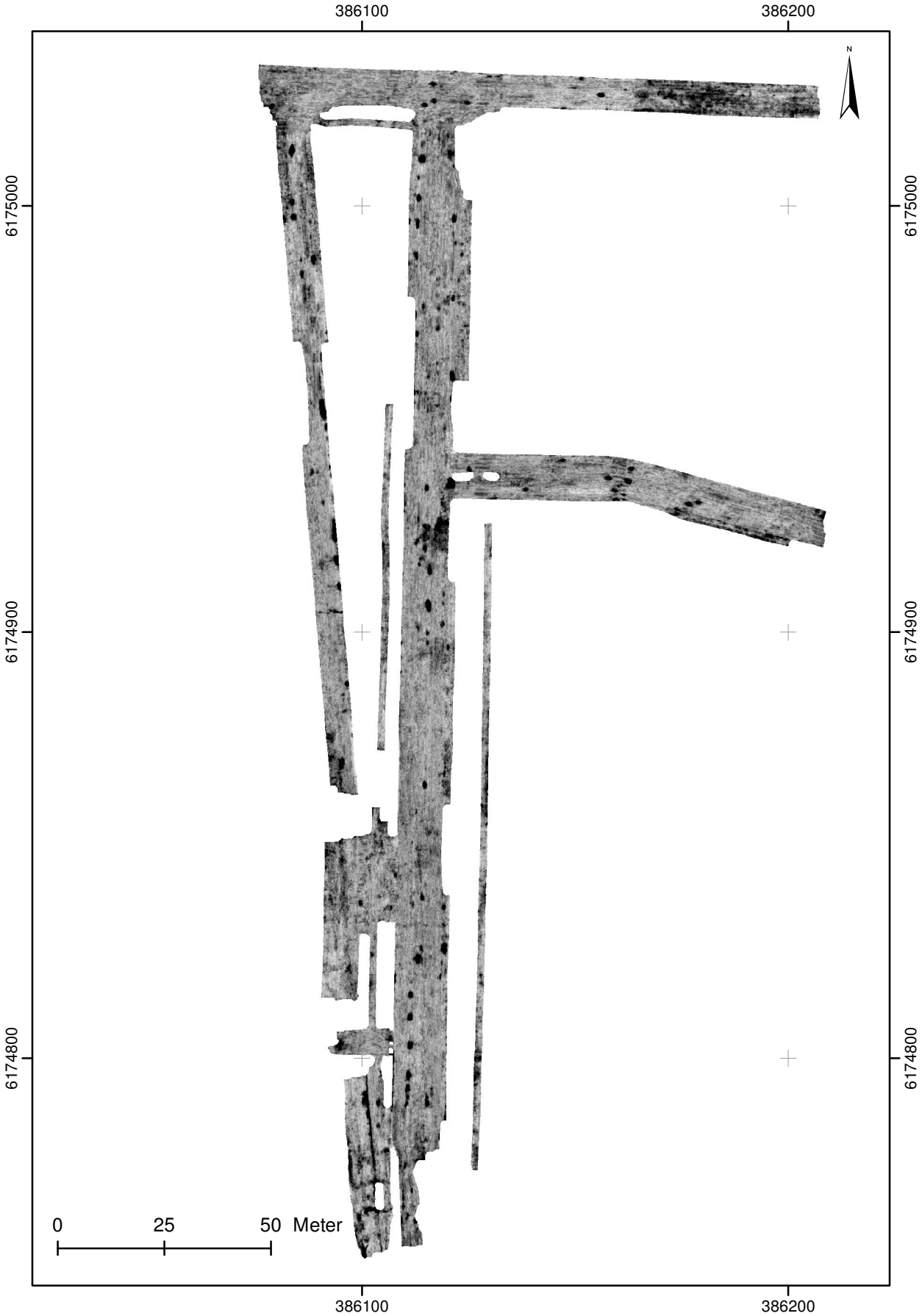

Figur 26. Djupskiva ca 125-130 cm. Koordinater Sweref99 TM.

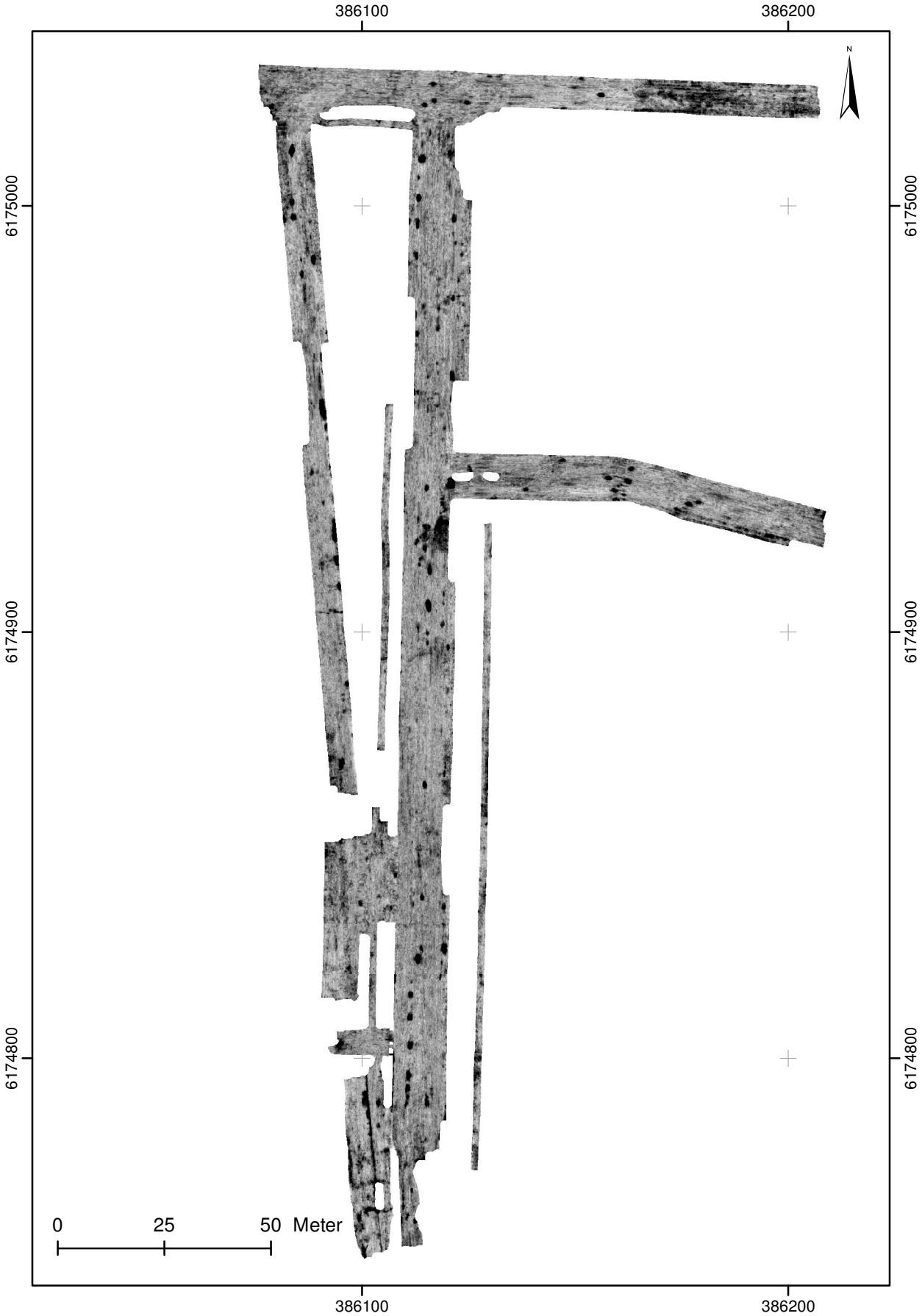

Figur 27. Djupskiva ca 130-135 cm. Koordinater Sweref99 TM.

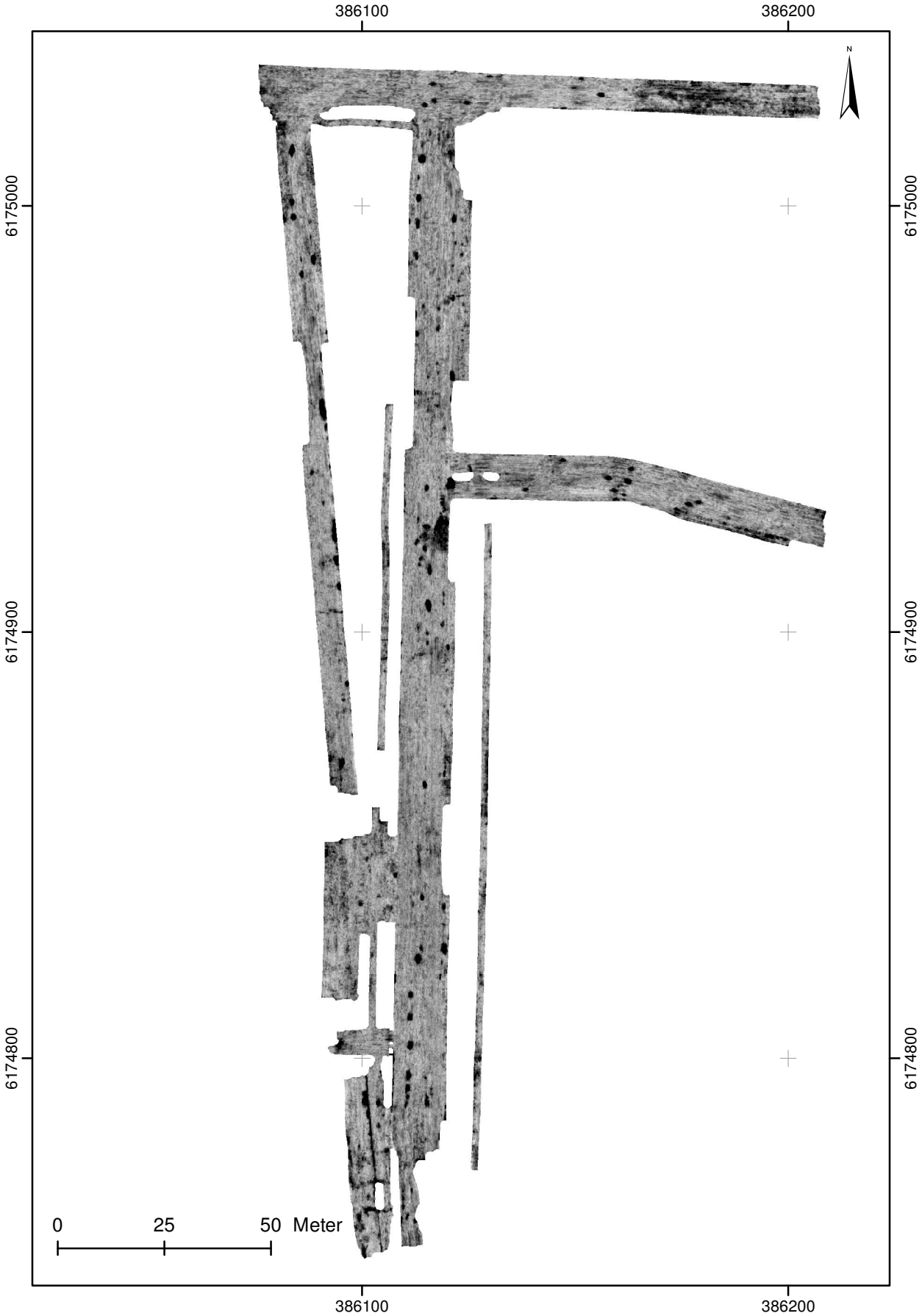

Figur 28. Djupskiva ca 135-140 cm. Koordinater Sweref99 TM.

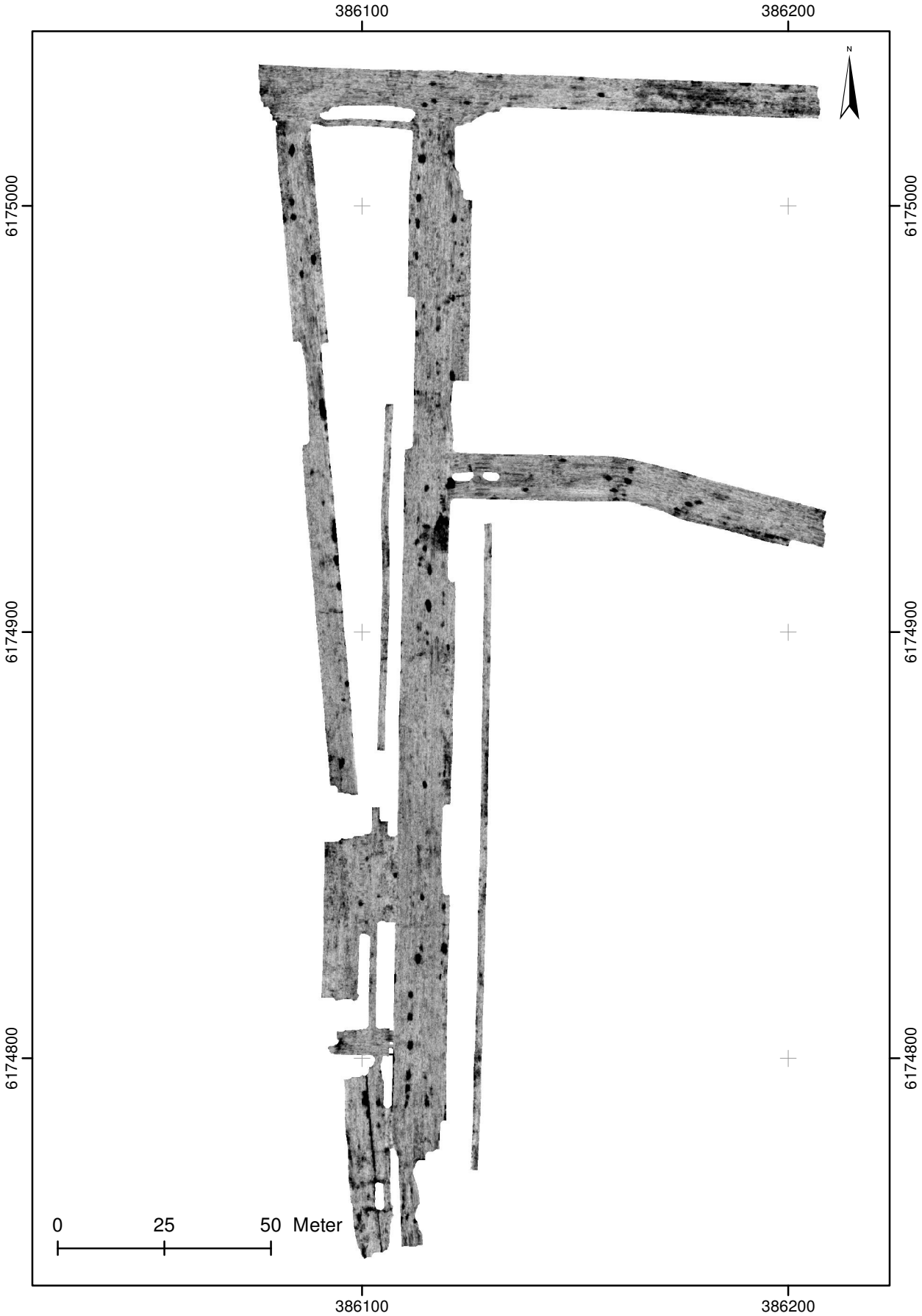

Figur 29. Djupskiva ca 140-145 cm. Koordinater Sweref99 TM.

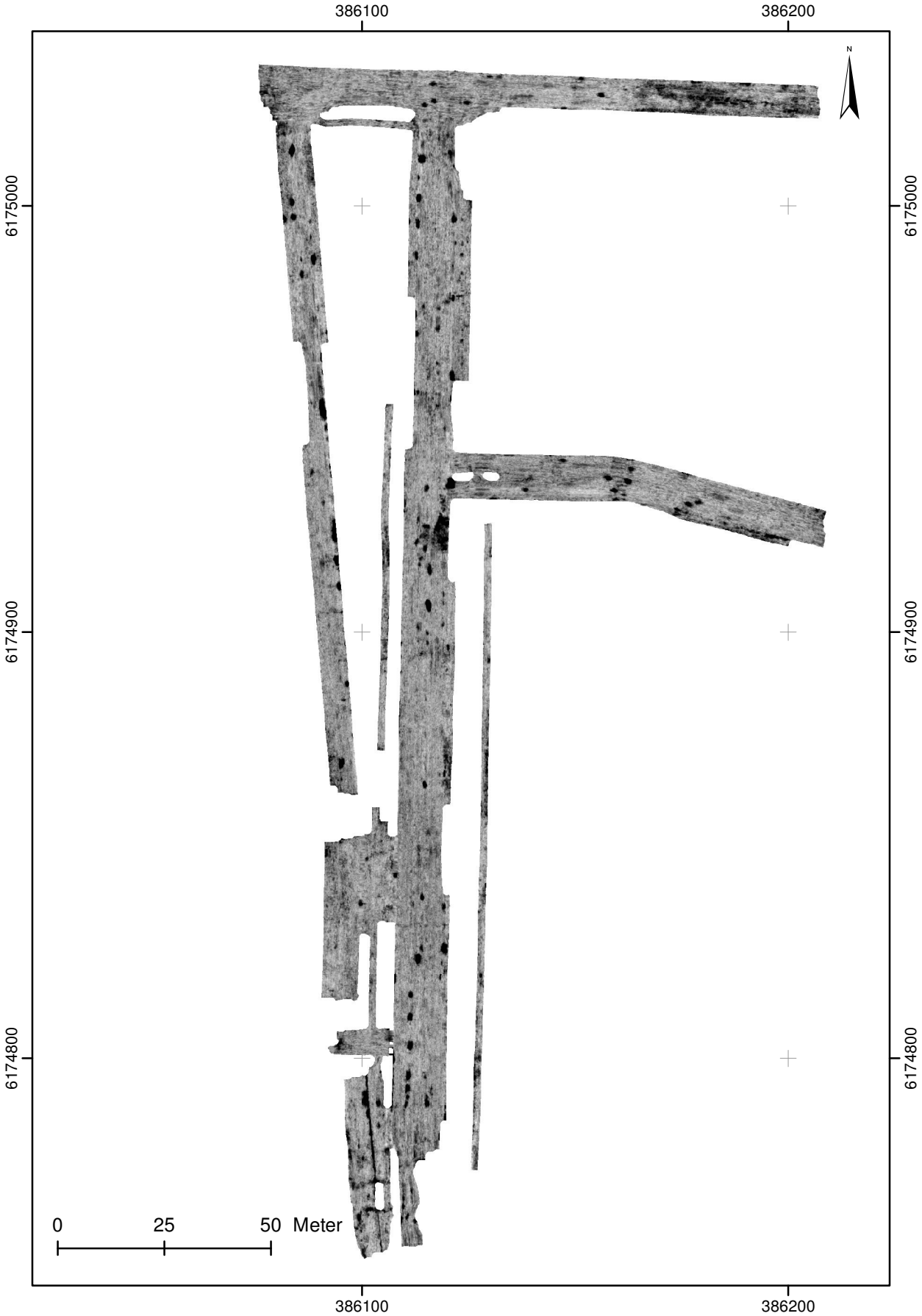

Figur 30. Djupskiva ca 145-150 cm. Koordinater Sweref99 TM.

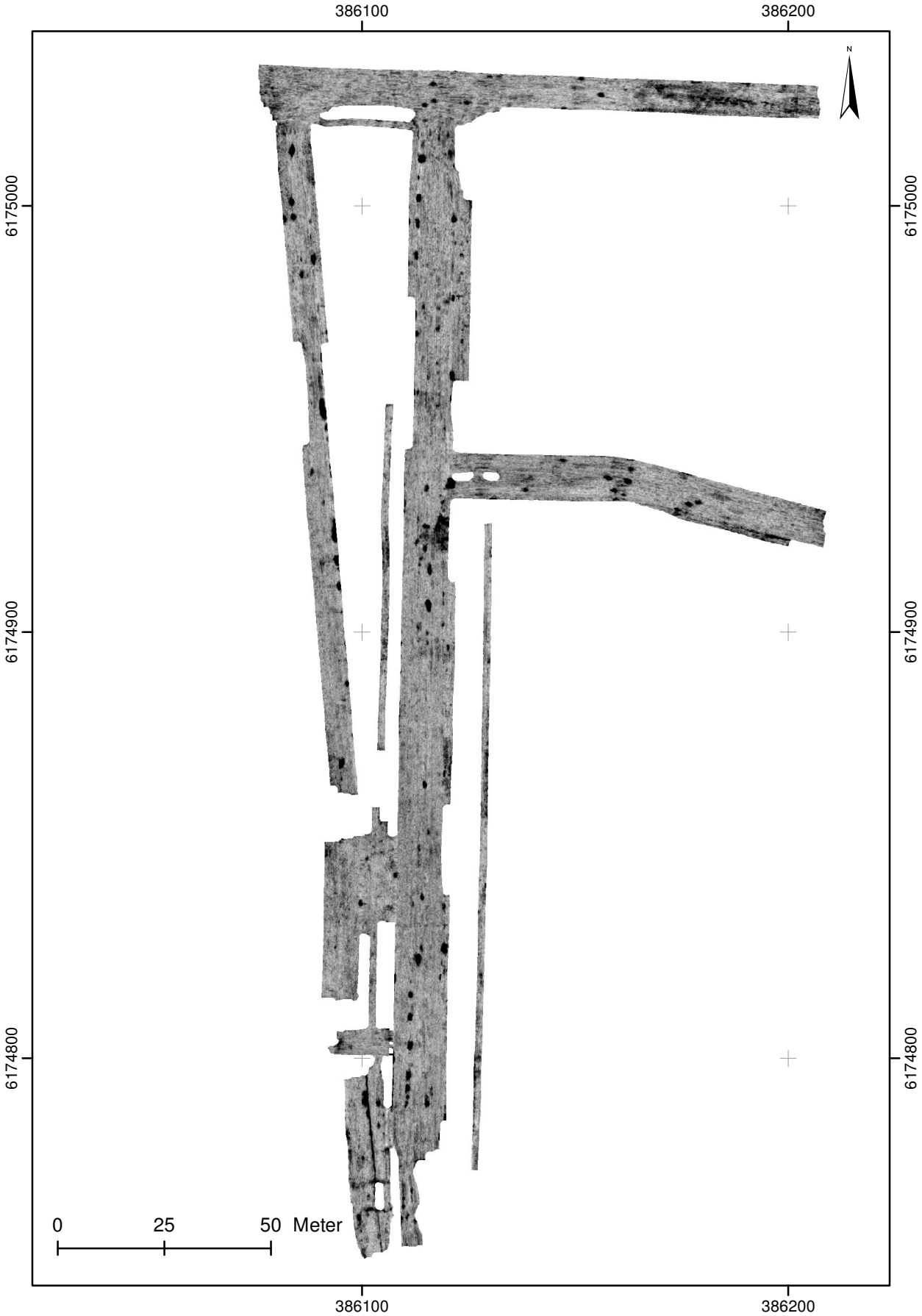

Figur 31. Djupskiva ca 150-155 cm. Koordinater Sweref99 TM.

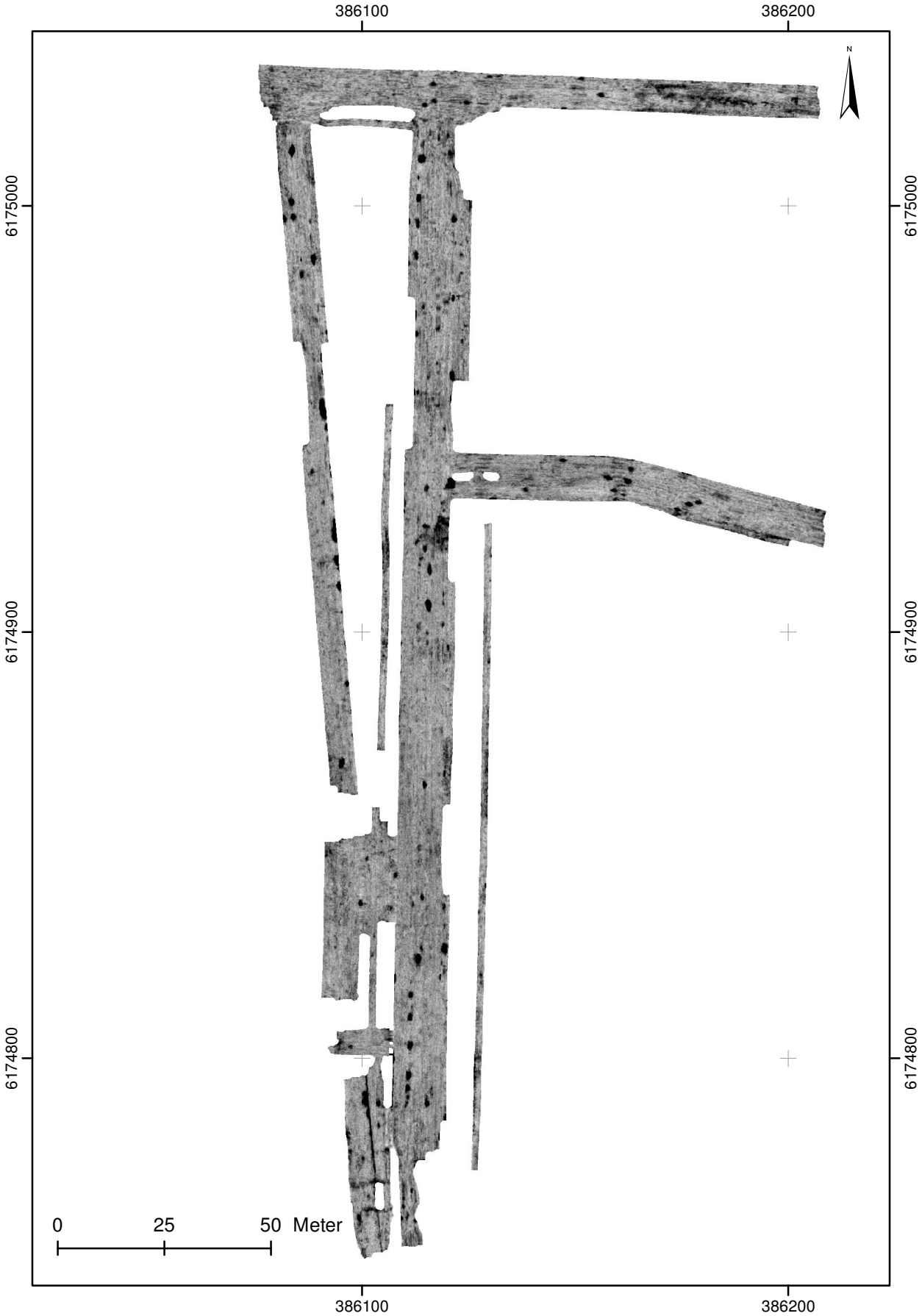

Figur 32. Djupskiva ca 155-160 cm. Koordinater Sweref99 TM.

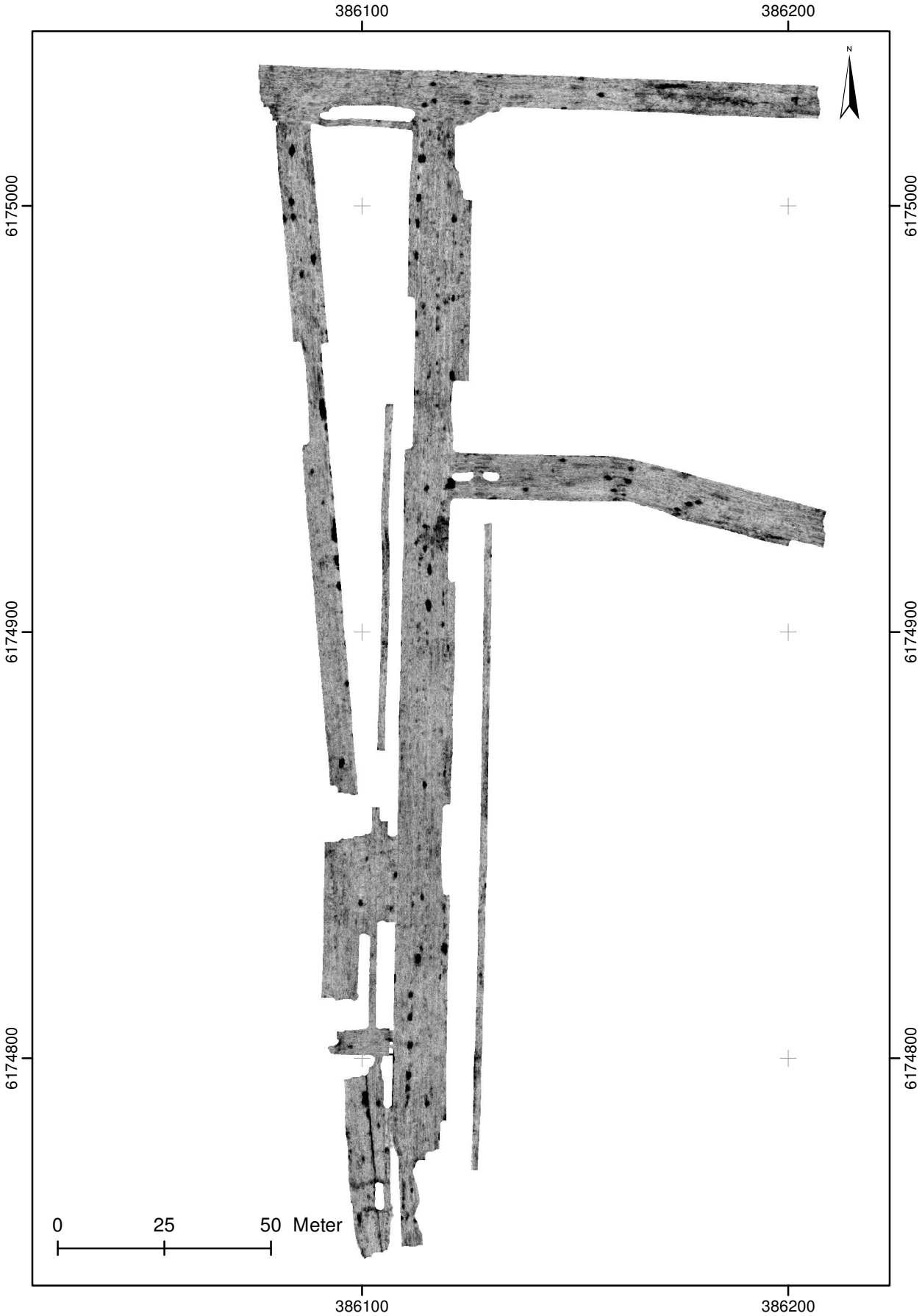

Figur 33. Djupskiva ca 160-165 cm. Koordinater Sweref99 TM.

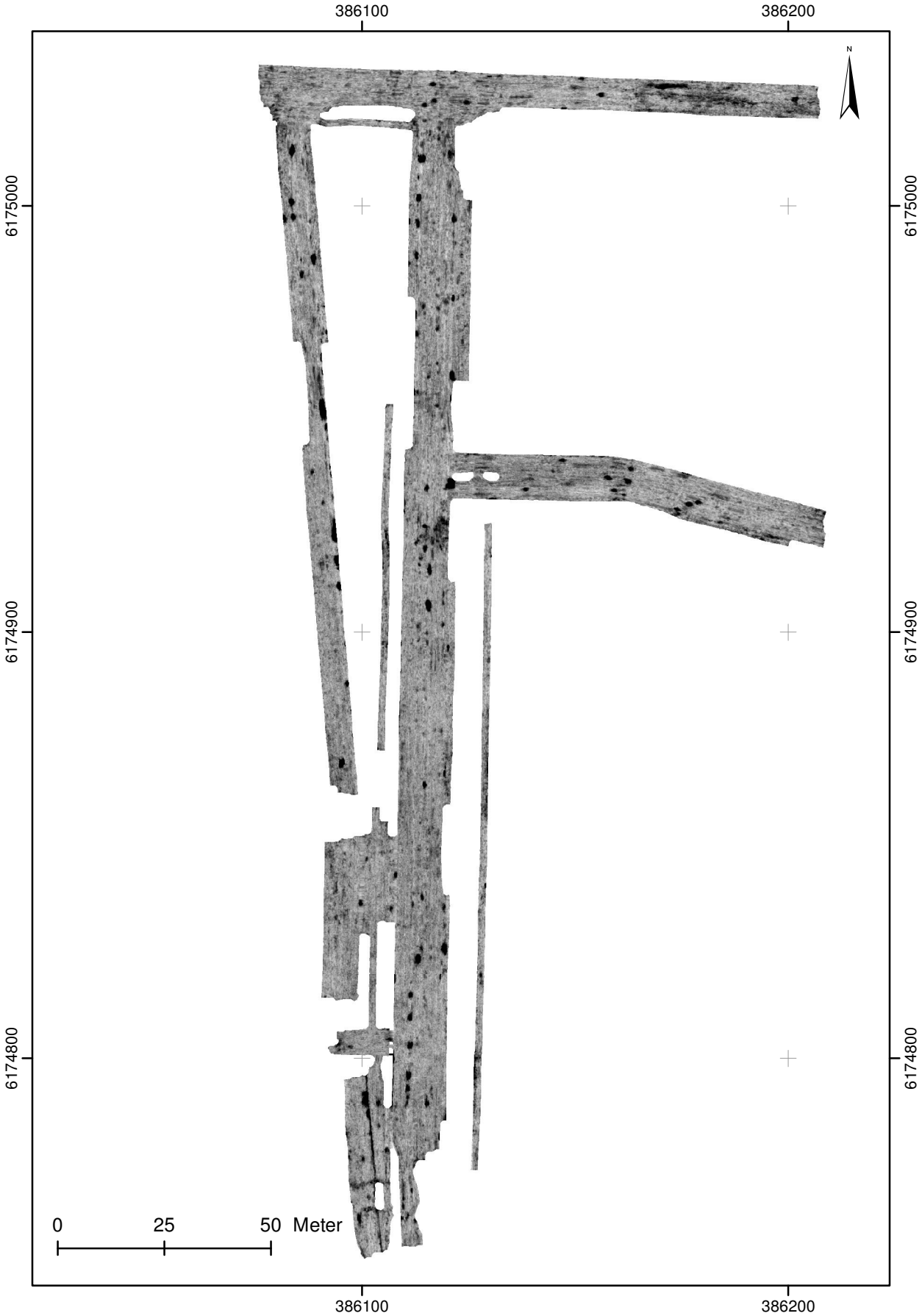

Figur 34. Djupskiva ca 165-170 cm. Koordinater Sweref99 TM.

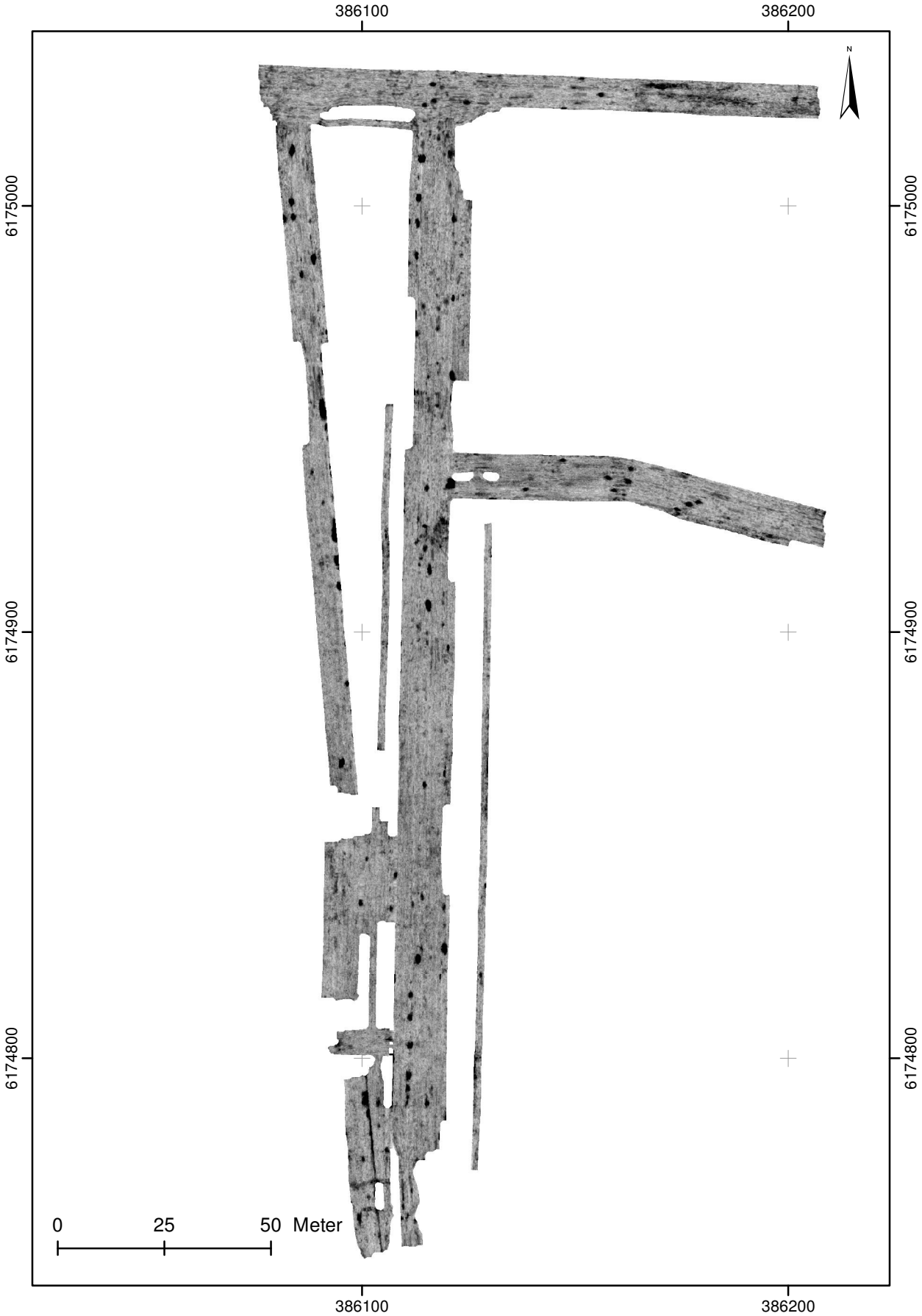

Figur 35. Djupskiva ca 170-175 cm. Koordinater Sweref99 TM.

Figur 36. Djupskiva ca 175-180 cm. Koordinater Sweref99 TM.

Figur 37. Djupskiva ca 180-185 cm. Koordinater Sweref99 TM.

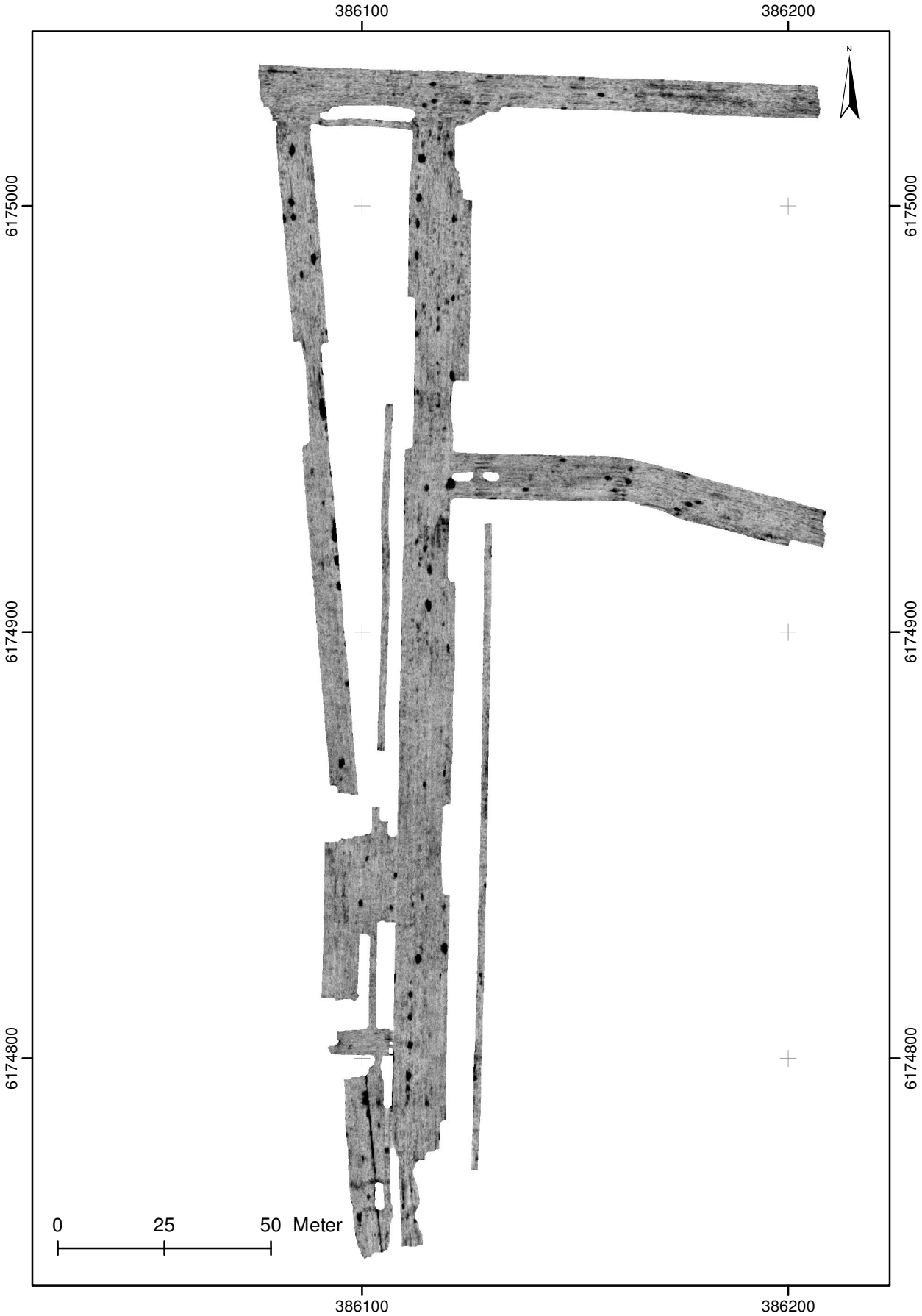

Figur 38. Djupskiva ca 185-190 cm. Koordinater Sweref99 TM.

Figur 39. Djupskiva ca 190-195 cm. Koordinater Sweref99 TM.

Figur 40. Djupskiva ca 195-200 cm. Koordinater Sweref99 TM.

Arkeologerna

Statens historiska museer

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.
I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2017:1	Kv. Eskil 19, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2016. Mattias Karlsson.
2017:2	Kv. Universitet 1, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Mattias Karlsson.
2017:3	Kv. Galten 10, 11 och 12, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Mattias Karlsson.
2017:4	Clemenstorget, Sankt Laurentiigatan, Bredgatan och Norra Vallgatan. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2015. Aja Guldåker.
2017:5	Södra stambanan Lund Högevall - Flackarp AU steg 2, Lunds och Staffanstorps kommun, Skåne. 2016. Krister Kàm Tayanin.
2017:6	Västra Odarslöv 8:1-Odarslövs kyrka, fornlämning 25. Odarslövs socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016. Aja Guldåker.
2017:7	Kv Kulturen 24, Lund. Geoteknisk undersökning 2015. Gertie Ericsson.
2017:8	Kv Kulturen 24, Lund. Förundersökningar 2013-2016. Aja Guldåker.
2017:9	Stångby kyrkby, fornlämning Stångby 22:1, Lunds kommun, Skåne. Arkeologiska förundersökningar 2002-2003 Gertie Ericsson.
2017:10	Kv Universitetet 1, Lund. Fornlämning Lund 73:1, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2015. Krister Kàm Tayanin.
2017:11	Innerstaden 2:1 – Stora Södergatan, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning
2017:12	Flackarp 30:1, Lunds och Staffanstorps kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kàm Tayanin.
2017:13	Kv Garvaren 7 och 29, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Jan Kockum.
2017:14	Kv Tegnér 2, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic.
2017:15	Kv Bispen 12, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2015. Ivan Balic.
2017:16	Kv Sankt Thomas 32, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic.
2017:17	Kv Eskil 19, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016–2017. Jan Kockum.
2017:18	Kv Brunius 2, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kàm Tayanin.
2017:19	Kv Sankt Måns 4, fornlämning nr 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll/schaktningsövervakning 2015. Krister Kàm Tayanin och Gertie Ericsson.
2017:20	Gamla Staden 8:1 – Slottshagen, fornlämning Helsingborg 42, Helsingborgs stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2012. Gertie Ericsson.
2017:21	Stora Råby 33:18- Stora Råby kyrkogård, fornlämning nr 10, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2015. Ivan Balic.
2017:22	Kv Eskil 20, Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kàm Tayanin.
2017:23	Kv Grynmalaren 38, Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Aja Guldåker.
2017:24	Håslövs stubbamölla, Södra Håslöv 18:2, Håslövs socken, Vellinge kommun, Skåne. Arbetsbeskrivning 2017. Henrik Borg, Olof Andersson.
2017:25	Kv Paradis 56, Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Geoteknisk undersökning 2017. Aja Guldåker.
2017:26	Kv Kulturen 4-8, Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Geoteknisk undersökning 2017. Aja Guldåker.
2017:27	Hallaröds kyrka, Hallaröd socken, Höörs kommun, Skåne. Rapport 2017. Carita Melchert.
2017:28	Hallaröds kyrka, Hallaröd socken, Höörs kommun, Skåne. Rapport 2017. Carita Melchert.

2017:29	Sandby 67:1, Fornlämning 93, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning. Aja Guldåker.
2017:30	Kv Paradis 45, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Gertie Ericsson.
2017:31	Vombs by, fastigheten Vomb mfl, fornlämning Vomb 7:1, Vombs socken, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015. Gertie Ericsson
2017:32	Kv Svartbröder 10, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Aja Guldåker.
2017:33	Flyinge kungsgård, Flyinge 22:40, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2017. Carita Melchert.
2017:34	Norra Hultseröd 1:8, Billinge socken, Eslövs kommun. Antikvarisk medverkan 2017. Carita Melchert.
2017:35	Ramlösa Brunn. Ramlösa 2:6, Ramlösa 2:1 m fl., Helsingborgs kommun. Kunskapsunderlag. 2017. Henrik Borg, Christer Göransson, Daniel Melchert.
2017:36	Bangatan och Clemenstorget i Lund. Innerstaden 2:1, 3:1, 3:16 och 3:17, Lunds kommun. Översiktlig arkeologisk förundersökning 2017. Jan Kockum.